

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA ŠPORT

DIPLOMSKO DELO

KARMEN PLEVEL

Ljubljana, 2010

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA ŠPORT
Specialna športna vzgoja
Elementarna športna vzgoja

**GIBALNE/ŠPORTNE DEJAVNOSTI OTROK V OKVIRU
VARSTVA NA DOMU**

DIPLOMSKO DELO

MENTORICA

Izr. prof. dr. Mateja Videmšek

RECENZENT

Izr. prof. dr. Damir Karpljuk

KONZULTANT

Izr. prof. dr. Jože Štihec

Avtorica dela
Karmen Plevel

Ljubljana, 2010

ZAHVALA

dr. Mateji Videmšek za mentorstvo pri izdelavi diplomskega dela.

Ključne besede: predšolski otroci, varstvo otrok na domu, gibalne/športne dejavnosti, odnos staršev do varstva otrok na domu

NASLOV DIPLOMSKEGA DELA: Gibalne/športne dejavnosti otrok v okviru varstva na domu

Karmen Plevel

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, 2010

Specialna športna vzgoja, Elementarna športna vzgoja

Število strani: 67; število slik: 4; število prilog: 1; število virov: 18.

IZVLEČEK

Obdobje zgodnjega otroštva je obdobje, ki ga morajo starši čim boljše izkoristiti. Otroku morajo ponuditi čim več izkušenj, povezanih z gibanjem, saj so le-te zelo pomembne za njegov razvoj in zdravo rast. Zavedati se morajo, da kar otrok zamudi v zgodnjem otroštvu, tega ne more več nadoknaditi kasneje v življenju. Gibanje je pomembno za življenje, kajti otrok preko gibanja spozna svet okrog sebe in tako tudi samega sebe.

Temeljni namen diplomskega dela je bil ugotoviti, kaj vse potrebujemo za ustanovitev varstva otrok na domu s poudarkom na gibalnih/športnih dejavnostih, katere gibalne/športne dejavnosti se lahko izvajajo v okviru varstva otrok na domu ter odnos staršev do takšne oblike varstva otrok na domu. Večina staršev se zaveda, da je gibanje pomemben del življenja, ki mu je potrebno nameniti določen čas. Tisti starši, ki se ukvarjajo s športom, bi svoje otroke vpisali v takšno obliko varstva otrok na domu. Vendar pa rezultati kažejo na to, da je večina otrok v varstvu doma pri starih starših (ne glede na stopnjo izobrazbe in zaposlenosti).

Verjetno bi lahko razloge iskali v tem, kako težko je danes dobiti varstvo za otroka. Zato se starši strinjajo in podpirajo varstvo otrok na domu s poudarkom na gibalnih/športnih dejavnostih kot eno izmed rešitev tega problema. Zopet pa se pojavi problem, ki ga starši navajajo kot slabost varstva otrok na domu, in sicer prevelik strošek zasebnega varstva. Morda bi morali na tem mestu vključiti nekoga, ki bi delno financiral to dejavnost (država, občina), saj bi se s tem rešile določene napetosti in skrbi. Pridobili bi nova delovna mesta, mladi pari bi lažje načrtovali družino, saj bi vedeli, da bo za varstvo njihovega otroka poskrbljeno ter s tem ne bodo bremenili svojih staršev.

Key words: preschool children, home childcare, physical activities, parents attitude to home childcare

TITLE OF THESIS: Physical activities under home childcare

Karmen Plevel

University of Ljubljana, Faculty of Sport, 2010

Special sport education, Elementary sport education

Number of pages: 67; number of graphs: 4; number of attachments: 1; number of sources: 18

ABSTRACT

A period of early childhood is the period that parents should mostly spend on behalf for their children. Parents have to offer their children as much experiences as they can in connection with physical movement, because those experiences are very important for the child's healthy development and growing up. They also have to be aware, that what child misses in its early childhood, cannot be caught later in its life. Physical movement helps children to discover the world around them and themselves as well.

The main purpose of this thesis was to find out what we need to establish home childcare with an emphasis on physical activities, to determinate which physical activities can be implemented under such institution and the final - the parents opinion about this matter. The majority of parents thinks that it should be a particular time dedicated to physical activities. Those parents, who participate in sport, would enrol their children to such form of home childcare. But, unfortunately, the data shows that there are plenty of preschool children under supervision of their grandparents (irrespective of education degree and employment)

Maybe we should find the answer in the difficulty to get the childcare for the children nowadays. That's why parents agree and support the home childcare based on physical activities as one of the solution of this problem. But on the other side, they place stress on the much higher expense for the private child care. At this point, however, should be reasonable to acquire some sources to partially fund this activity (State, community...) and consecutively calm down some certain human tensions and concerns. With this institution we would also gain new jobs and for young couples, it would be much easier to plan a family without worries around the appropriate childcare when they will be in need of it.

KAZALO	Stran
1.0 UVOD.....	7,8
1.1 Vpliv gibalne/športne dejavnosti na zdravje otroka	8
1.2 Celostnost otrokovega razvoja	8,9
1.3 Struktura gibalnega prostora	9
1.4 Gibalni razvoj	9,10
1.4.1 Faze in stopnje gibalnega razvoja	10,11
1.4.2 Gibalni vzorci in gibalni stereotipi	11,12
1.4.3 Gibalne sposobnosti otroka	12-14
1.5 Individualizacija pri športni vzgoji otrok	14,15
1.6 Otrokov gibalni razvoj in njegova vloga v celostnem razvoju	15-17
1.7 Pomen športnih dejavnosti za predšolske otroke	17
2.0 CILJI	18
3.0 METODA DELA	19
4.0 RAZPRAVA	20
4.1 Varstvo otrok na domu	20,21
4.2 Kako pridobiti status zasebnega vzgojitelja?	21
4.2.1 Izobrazba	21-23
4.2.2 Nekaznovanost	23
4.2.3 Zagotovitev ustreznih prostorov in opreme	23
4.2.4 Ugotovitev izpolnjevanja pogojev	24
4.2.5 Financiranje dejavnosti zasebnika	24,25
4.2.6 Vpis v register pri Ministrstvu za šolstvo in šport	25,26
4.2.7 Ureditev prostorov za otroke v vzgojno varstveni družini	26,27
4.3 Formalne in neformalne oblike otroškega varstva	27
4.4 Različne organizacijske oblike varstva v svetu	27-30
4.5 Rekonceptualizacija slovenskih vrtcev	30,31
4.6 Razvoj otroškega varstva in predšolske vzgoje v državah OECD in Sloveniji ..	31,33
4.7 Otrok in igra	33
4.7.1 Pomen gibalne igre za otroke	34
4.7.2 Osnovne značilnosti igre	34,35
4.7.3 Vrste otroške igre	36
4.7.4 Vloga učitelja v igri	36

4.8 Učne oblike pri gibalni/športni dejavnosti v okviru varstva otrok na domu ..	37
4.9 Vsebine gibalne/športne aktivnosti	37-39
4.10 Splošna priporočila za izvajanje gibalnih/športnih dejavnosti otrok v okviru varstva na domu	39,40
4.11 Športna igralnica in športni pripomočki v okviru varstva otrok na domu ...	40-42
4.12 Primeri gibalnih/športnih dejavnosti za otroke v predšolskem obdobju glede na starostno obdobje, ki se izvajajo v okviru varstva na domu	42
4.12.1 Naravne oblike gibanja	42
4.12.1.1 Naravne oblike gibanja (od 1. do 3. leta starosti)	43
4.12.1.2 Naravne oblike gibanja (od 3. do 6. leta starosti)	44,45
4.12.1.3 Didaktična priporočila	45,46
4.12.1.4 Upravljanje s prsti, rokami in nogami (od 1. do 3. leta)	46
4.12.1.5 Upravljanje s prsti, rokami in nogami (od 3. do 6. leta)	46
4.12.1.6 Didaktična priporočila	47
4.12.1.7 Vzpostavljanje in ohranjanje ravnotežja v različnih položajih in med gibanjem (od 1. do 3. leta)	47
4.12.1.8 Vzpostavljanje in ohranjanje ravnotežja v različnih položajih in med gibanjem (od 3. do 6. let)	47
4.12.1.9 Didaktična priporočila	48
4.12.1.10 Izvajanje različnih kompleksov gimnastičnih vaj (od 3. do 6. leta)	48
4.12.1.11 Didaktična priporočila	48,49
4.12.2 Elementarna gibanja	49
4.12.2.1 Didaktična priporočila za izvajanje elementarnih iger	49,50
4.12.2.2 Izvajanje elementarnih iger (od 1. do 3. leta)	50
4.12.2.3 Izvajanje elementarnih iger (od 3. do 6. leta)	51
4.12.2.4 Didaktična priporočila	51
4.12.3 Osnovne dejavnosti z žogo v okviru varstva otrok na domu	51
4.12.3.1 Primeri dejavnosti z žogo od 1. do 3. leta, ki se lahko izvajajo v okviru varstva otrok na domu	51,52
4.12.3.2 Primeri dejavnosti z žogo od 3. do 6. leta, ki se lahko izvajajo v okviru varstva otrok na domu	52,53
4.13 Analiza anketnega vprašalnika	53
1.) Cilji raziskave	53

2.) Metode dela	53,54
3.) Rezultati in razprava	54-60
5.0 SKLEP	61,62
6.0 LITERATURA	63,64
7.0 PRILOGA	65-67

1.0 UVOD

V predšolskem obdobju so posamezna področja otrokovega razvoja – telesno, gibalno, čustveno in socialno – tesno povezana. Otrokovo doživljanje in dojemanje sveta temeljita na informacijah, ki izvirajo iz njegovega telesa, zaznavanja okolja, izkušenj, ki jih pridobi z gibalnimi dejavnostmi ter gibalno ustvarjalnostjo v različnih situacijah.

Z gibanjem otrok zaznava in odkriva svoje telo, preizkuša, kaj telo zmore, doživlja veselje in ponos ob razvijajočih se sposobnostih in spretnostih ter gradi zaupanje vase. Gibanje daje otroku občutek ugodja, varnosti, veselja, kratka, dobrega počutja. Otrok raziskuje, spoznava in dojema svet okrog sebe. V gibalnih dejavnostih je telo izhodiščna točka za presojo položaja, smeri, razmerja do drugih; otrok razvija občutek za ritem in hitrost ter dojema prostor in čas (Videmšek in Visinski, 2001).

Gibalni razvoj je v razvoju človekovih funkcij v ospredju predvsem v prvih letih življenja. Razvoj poteka od naravnih oblik gibanja do celostnih in skladnostno zahtevnejših športnih dejavnosti, v interakciji med zorenjem, učenjem in posameznikovo lastno voljno aktivnostjo. V predšolskem obdobju otrok pridobiva raznovrstne izkušnje zlasti z igro (Videmšek, Berdajs in Karpljuk, 2003).

Otrok z različnimi dejavnostmi v zaprtem prostoru in na prostem razvija gibalne in funkcionalne sposobnosti ter postopno spoznava in usvaja osnovne prvine različnih športnih zvrsti. Mnoge gibalne dejavnosti od otroka zahtevajo, da se zaveda drugih otrok in odraslih, da z njimi deli prostor in stvari, da sodeluje. Pri dejavnostih v paru ali skupini ima priložnost, da si skupaj z drugimi otroki želi doseči cilj. V elementarnih gibalnih igrah spoznava smisel in pomen upoštevanja pravil, pomen sodelovanja ter spoštovanja in upoštevanja različnosti. Otrok je ustvarjalen, ko išče svoje načine in poti za rešitev različnih gibalnih nalog, z lastno domišljijo odgovarja na nove izzive ter izraža svoja čustva in občutja.

V predšolskem obdobju naj otrok pridobi čim bolj pestro in široko paleto gibalnih izkušenj, ki so osnova poznejšim zahtevnejšim gibalnim vzorcem. Zavedati se namreč moramo dejstva, da kar zamudimo v najzgodnejšem razvojnem obdobju, pozneje težko nadoknadimo. Ta temelj naj bo kakovostno zgrajen, saj pomembno vpliva na otrokov celostni razvoj, na poznejše

vključevanje v različne športne zvrsti in ne nazadnje tudi na to, da postane šport človeku ena izmed pomembnih sestavin kakovosti življenja v vseh starostnih obdobjih (Videmšek, 2007).

1.1 Vpliv gibalne/športne dejavnosti na zdravje otroka

Sodobna družba je v svojem hitrem in vztrajnem razvoju predvsem informacijskih in komunikacijskih tehnologij z željo, da bi posamezniku olajšala napore, tehnično res zmanjšala razdalje in naredila življenje prijaznejše. Ob tem pa je, sicer s ciljem izboljšati kakovost življenja, morda nehote ali nevede človeku odtujila življenjsko pomembno vsebino. Pozabili smo na dejstvo, da sta gibanje in šport človeku pomemben vir zdravja in skladnega življenja (Pišot in Fras, 2003). Sodelovanje v najrazličnejših zvrsteh športnih dejavnosti lahko pospešuje ali povečuje socialno integracijo, kulturno toleranco, razumevanje etike in spoštovanja okolja, kar ima vse večji pomen med mladimi, predvsem v državah razvitega sveta (Fras, 2002). Telesno aktivni življenjski slog pomeni tudi neposredne in posredne koristi za zdravje mladih ljudi (Završnik in Pišot, 2005; v Videmšek in Pišot, 2007).

Otroci na svoje zdravje gledajo drugače kot odrasli, saj so večinoma zdravi. Kljub temu danes tudi otroci in mladostniki vedno pogosteje zbolevajo. Ena najpogostejših boleznih otrok in mladostnikov je debelost.

Čeprav športna neaktivnost sama po sebi neposredno ne povzroča debelosti, obstaja znanstveno utemeljena povezanost med sedečim življenjskim slogom in stopnjo prekomerne telesne teže in debelosti. Stalna, vztrajna debelost v otroštvu lahko poveča ogroženost za nastanek in razvoj številnih boleznih v odraslem obdobju (Videmšek, 2007).

1.2 Celostnost otrokovega razvoja

Vsak otrok se rodi z določenimi dispozicijami. V kolikšni meri se bodo te dispozicije v prihodnje razvile, pa je odvisno od okolja, ki nanj vpliva, ter od otrokove lastne aktivnosti. Vsa področja razvoja (spoznavno, čustveno, socialno in gibalno) so med seboj tesno povezana ter se skozi otrokov razvoj prepletajo in dopolnjujejo. Spremembe in napredek na enem

področju vplivajo na spremembe in napredek na vseh ostalih področjih otrokovega razvoja. Hkrati poteka usvajanje znanj in razvijanje sposobnosti in nasprotno.

1.3 Struktura gibalnega prostora

Tako kot je za celoten razvoj otroka značilna celostnost (integrativnost), tako je prisotna znotraj gibalnega prostora, ki opredeljuje gibalne sposobnosti otrok. Na splošno je za človeka značilno, da njegovo gibalno učinkovitost omejuje šest gibalnih sposobnosti (motoričnih) in funkcionalna sposobnost. Moč, hitrost, koordinacija, gibljivost, ravnotežje in natančnost zadevanja cilja ter vzdržljivost so sposobnosti, ki določajo učinkovitost posameznika pri realizaciji različnih gibalnih nalog ob določenem prispevku ostalih dimenzij (socialnih, čustvenih, spoznavnih ...). Pri otroku je ta prispevek veliko večji (predvsem spoznavne aktivnosti in emocionalni prostor) kot pri odraslem, ključni pomen pri realizaciji gibalnih nalog pa imata med gibalnimi sposobnostmi predvsem **koordinacija gibanja** in **ravnotežje**. Slednje predstavlja filter, ki omogoča ali onemogoča (otežuje) realizacijo večine gibalnih nalog. To dejstvo je pri učenju novih gibalnih nalog velikega pomena (Pišot in Jelovčan, 2006).

1.4 Gibalni razvoj

Gibalni razvoj je odraz zorenja (na katerega vplivajo predvsem genetski, pa tudi okolijski dejavniki), ki določa univerzalno sosledje pojavljanja posameznih gibalnih sposobnosti v razvoju, ter posameznikovih izkušenj, ki vplivajo zlasti na hitrost doseganja mejnikov v gibalnem razvoju (Kozar, 2003). Za razvoj novih gibalnih spretnosti je potrebna določena raven razvitosti otrokovega mišičja, živčnega in zaznavnega sistema, pomemben pa je tudi proces učenja (Videmšek, 2007).

Gibalna dejavnost je integralni del otrokovega vedenjskega repertoarja, je medij, s pomočjo katerega se otrok neposredno vključuje v okolje, ki ga obdaja, se seznanja z različnimi razsežnostmi okolja, hkrati pa mu omogoča pridobivanje bogatih izkušenj in doživetij, še zlasti v obdobju zgodnjega otroštva. Gibanje otroku omogoča celovito spoznavanje sveta (Thelen, 2000).

V zadnjih letih so različna nova spoznanja privedla do nekoliko drugačnih pogledov na otrokov gibalni razvoj. Multidisciplinarni pristop, ki vključuje znanost o človekovem gibanju, nevrologijo, spoznavno psihologijo in teorijo dinamičnih sistemov, je omogočil nov vpogled v procese, ki otroku zagotavljajo nadzor nad gibanjem njegovega telesa (Thelen, 1995). Po mnenju avtorice so novejšje študije otrokove motorike vse manj osredotočene na to, kako se otrok giba, vse bolj pa na medsebojno povezanost in sodelovanje različnih razsežnosti, kot so kognicija, percepcija in praktična dejavnost, ki zagotavljajo razvojno stabilnost in povzročajo spremembe (Videmšek, 2007).

Gibalni razvoj predstavljajo dinamične in večinoma kontinuirane spremembe v motoričnem vedenju, ki se kažejo v razvoju motoričnih sposobnosti (koordinacija, moč, hitrost, ravnotežje, gibljivost, natančnost, vzdržljivost) in gibalnih spretnosti (lokomotorne, manipulativne in stabilnostne) (Gallahue in Ozmun, 2006). Gre za proces, s pomočjo katerega otrok pridobiva gibalne spretnosti in vzorce, kar je rezultat interakcije med genskimi in okolijskimi vplivi. Genski dejavniki so odločilni za živčno-mišično zorenje, morfološke značilnosti, predvsem v smislu velikosti, razmerij in kompozicije telesa, fizioloških značilnosti ter tempa rasti in zorenja (Malina, Bouchard in Bar-Or, 2004). Med okolijskimi dejavniki pa imajo najpomembnejši vpliv predhodne gibalne izkušnje, tudi iz prenatalnega obdobja, in pridobivanje novih gibalnih izkušenj (Videmšek, 2007).

1.4.1 Faze in stopnje gibalnega razvoja

Otrokov razvoj poteka večsmerno in hkrati na različnih področjih, kar pomeni, da je gibalni razvoj povezan s telesnim, kognitivnim, čustvenim in socialnim razvojem. Za področje gibalnega razvoja veljajo podobne temeljne zakonitosti, ki so značilne za razvoj nasploh, ob tem pa je seveda še nekaj posebnosti. V začetnem obdobju poteka gibalni razvoj v cefalokavdalni smeri, pri tem je otrok najprej sposoben nadzirati gibanje glave, nato trupa in rok, šele potem pa nog, ter v proksimo-distalni smeri, kar pomeni, da lahko otrok najprej nadzira gibanje tistih delov telesa, ki so bližje hrbtenici, pozneje pa tudi vse bolj oddaljenih. Tako otrok postopno postaja sposoben nadzirati in učinkovito izvajati zahtevnejše gibalne naloge.

Razvoj je povezan s kronološko starostjo, ni pa od nje odvisen. Gibalni razvoj poteka skozi različna obdobja, ki ji imenujemo razvojne stopnje, v katerih lahko opazimo določeno vrsto

značilnega vedenja, ki velja za večino otrok (Gallahue in Ozmun, 2006). Vsaka razvojna stopnja je na neki način rezultat predhodne in pogoj za vzpostavitev naslednje, višje stopnje. Posamezne razvojne stopnje se večinoma pojavljajo v enakih starostnih obdobjih in trajajo približno enako dolgo. Zaporedje razvojnih stopenj je torej pričakovano, saj je odvisno od dozorevanja funkcij, ki so gensko pogojene. Zaradi individualnih razlik pa se lahko posamezne razvojne stopnje pojavijo tudi v različnih starostnih obdobjih, čeprav je vrstni red njihovega pojavljanja praviloma enak. Zato je treba pri obravnavanju stopenj gibalnega razvoja to upoštevati (Videmšek, 2007).

1.4.2 Gibalni vzorci in gibalni stereotipi

Celoten gibalni razvoj otroka tako poteka od preprostih refleksnih gibov do hotenih in sestavljenih gibanj. Refleksni gibalni vzorci, ki se pri otroku razvijejo zelo zgodaj, se kmalu v naslednjih stopnjah razvoja tudi izgubijo, nekateri pa se ohranijo vse življenje. Med njimi so tudi takšni, ki imajo pri učenju različnih športov velik pomen. To so stojno-gibalni (statokinetični) vzorci (vlečenje, potiskanje, sunek v telo, premik težišča telesa). Ti refleksni gibalni vzorci so osnova za nadaljnji razvoj temeljnih gibalnih vzorcev in pozneje gibalnih stereotipov.

Pri razvoju in vzgajanju otroka, tudi s pomočjo gibalne dejavnosti, ima izreden pomen spoznavanje in usvajanje različnih načinov gibanja, ki so večinoma filogenetsko pogojena (pridobljena in značilna za človeka kot vrsto). To so temeljni gibalni vzorci: hoja, tek, lazenja, plazenja, plezanja itd., ki so v posameznikovi gibalni potrebi usmerjeni predvsem v zadovoljevanje kvantitativne vrednosti gibanja, doseganje cilja, pri tem pa kakovost tega gibanja ni v ospredju. Druga, filogenetsko pogojena (značilna za človeka kot posameznika), pa so večinoma naučena in usmerjena v zadovoljevanje kakovostne vrednosti gibanja. Pri teh sta seveda ob doseganju cilja pomembni tudi kakovost gibanja in proces doseganja cilja. To so sestavljene oblike gibanja z uporabo različnih pripomočkov in rekvizitov, ter športi, ki se jih otrok postopoma nauči – kolesarjenje, plavanje, smučanje, drsanje, tenis ... Prve so prirojene in se bodo prej ali slej pojavile (vsak otrok bo shodil, tekkel, se plazil, plezal ...), drugih pa se mora človek naučiti (Bernstein, 1967; Kiphard, 1989; Rajtmajer, 1991; Pišot, 2005). Zato je uvrščanje teh vsebin v delo z otrokom samoumevno in lahko bi rekli tudi življenjsko pomembno. Ker so osnovna gibanja (osnovni gibalni vzorci) tako otroku kot tudi

odraslemu začetniku razvojno najbližja, jih je smiselno vključiti v vse vsebine gibalne/športne dejavnosti otrok in na njih graditi. Naj predstavljajo osnovo in podlago na poti k usvajanju sestavljenih in zahtevnejših gibanj (gibalnih stereotipov).

1.4.3 Gibalne sposobnosti otroka

Zelo pomemben segment gibalnega razvoja je razvoj gibalnih sposobnosti, ki sicer v daljšem obdobju poteka kontinuirano, čeprav so značilna občasna obdobja stagnacij in tudi upadanja sposobnosti. Nekatere gibalne sposobnosti dosežejo najvišjo raven prej, druge pozneje. Za zgodnje otroštvo je značilno, da je razvoj nekaterih gibalnih sposobnosti, na primer hitrosti in koordinacije, zelo intenziven, razvoj drugih, na primer ravnotežja, moči, gibljivosti in vzdržljivosti, pa nekoliko počasnejši (Malina idr., 2004; Thomas in French, 1985). Prav tako je značilno, da se pojavljajo pomembne individualne razlike. Vsak posameznik ima svoj lastni tempo razvoja, ki ga določa njegova biološka ura (Gallahue in Ozmun, 2006). V mnogih študijah so bile dokazane količinske spremembe na vseh področjih gibalne učinkovitosti, ki se v predšolskem obdobju postopno izboljšujejo (Planinšec, 2001; Rajtmajer, 1997; Thomas in French, 1985, Pišot idr., 2003; v Videmšek, 2007)

Razlike med spoloma so v obdobju zgodnjega otroštva v povprečju majhne, izrazitejše so v poznejših obdobjih. V določenih pogledih dosegajo nekoliko višjo raven motorične učinkovitosti deklice (na primer pri koordinaciji gibanja rok, ravnotežju), v drugih pa dečki (na primer pri koordinaciji gibanja vsega telesa, agilnosti, moči, vzdržljivosti), sicer pa so razlike nepomembne (Malina idr., 2004; Planinšec, 2001; Videmšek idr., 2006; Pišot in Planinšec, 2005). Zato so dečki nekoliko uspešnejši pri izvajanju gibalnih spretnosti, ki zahtevajo moč in hitrost, kot so skoki, meti in teki – manipulacija z lastnim telesom, deklice pa uspešnejše izvajajo spretnosti, ki zahtevajo natančnejše gibanje z rokami – manipulacija z rekviziti, ravnotežje in ritem, kot so na primer plesi. Z analizo izsledkov različnih raziskav, ki so proučevale otroka, je mogoče zaključiti, da je raven diferenciacije gibalnih sposobnosti pri deklicah višja od tiste pri dečkih. To potrjuje tudi dejstvo, da se deklice v tej starosti hitreje razvijajo kot njihovi vrstniki moškega spola (Pišot in Planinšec, 2005; v Videmšek, 2007).

V razvoju se otrok neprestano srečuje z učenjem in izvajanjem novih, vse zahtevnejših gibalnih spretnosti, kar je v precejšnji meri pogojeno z ravnjo gibalnih sposobnosti. Višja je

raven gibalnih sposobnosti, uspešnejše bo učenje in izvajanje različnih gibalnih spretnosti. Gibalne sposobnosti so temelj za izvajanje različnih gibalnih spretnosti, čeprav ne smemo pozabiti, da so pri tem pomembne tudi druge človekove sposobnosti in značilnosti. Prenizka raven gibalnih sposobnosti pogosto zmanjšuje možnosti uspešnega učenja na gibalnem področju, nasprotno pa visoka raven gibalnih sposobnosti omogoča usvajanje in uporabljanje vse zahtevnejših gibalnih spretnosti. Razvoj na gibalnem področju zagotavlja otroku pridobivanje motorične kompetence, ki jih otroci v otroštvu visoko vrednotijo in pomembno vplivajo tudi na druga razvojna področja (Pangrazi, 2000). Zato je spodbujanje gibalnega razvoja ena temeljnih razvojnih nalog v otroštvu.

Tako kot je značilna celostnost (integrativnost) v celotnem razvoju otroka, tako je prisotna znotraj gibalnega prostora, ki opredeljuje gibalne sposobnosti otroka. Na splošno je za človeka značilno, da njegovo gibalno učinkovitost omejuje šest gibalnih in funkcionalna sposobnost. Moč, hitrost, koordinacija gibanja, gibljivost, ravnotežje in preciznost ter vzdržljivost so sposobnosti, ki določajo učinkovitost posameznika pri realizaciji različnih gibalnih nalog, ob določenem prispevku ostalih dimenzij (socialnih, čustvenih, spoznavnih). Pri otroku je ta prispevek veliko večji kot pri odraslem, ključni pomen pri realizaciji gibalnih nalog pa imajo med gibalnimi sposobnostmi predvsem koordinacija gibanja, moč in ravnotežje. Predvsem slednje predstavlja filter, ki omogoča ali onemogoča oziroma otežuje realizacijo večine gibalnih nalog.

To dejstvo ima pri učenju osnovnih elementov različnih športnih zvrsti velik pomen. Adaptacija na okolje (želja po ohranjanju obstoječega stanja in hkratna želja po spremembah), ki otroka nenehno spremlja, ter nenehno rušenje in težnja po ponovni vzpostavitvi ravnotežnega položaja sta pomembna dejavnika na poti k znanju osnovnih športnih prvin in jima moramo posvetiti veliko pozornosti.

Gibalne sposobnosti so sposobnosti, ki so v osnovi odgovorne za izvedbo naših gibov. Določajo gibalno stanje človeka. Z njihovo pomočjo lahko opravljamo neko gibalno nalogo, nekaj zmoremo. Odstotek prirojenosti je pri gibalnih sposobnostih različen in ni natančno določen. Pri nekaterih je višji, na primer pri hitrosti, pri nekaterih pa nižji, na primer pri statični moči in gibljivosti. Gibalne sposobnosti pa so v določeni meri tudi pridobljene z vadbo in načinom življenja, kar povzroči različno raven njihove razvitosti pri posameznikih.

Uspešnost izvedbe neke gibalne naloge ni nikoli odvisna le od ene gibalne sposobnosti, ampak so vedno aktivirane različne gibalne sposobnosti, vsaka s svojim relativnim deležem (Videmšek, 2007).

1.5 Individualizacija pri športni vzgoji otrok

Otroci so si med seboj zelo podobni, vendar pa vsak v sebi nosi tudi kup informacij, ki so samo njemu lastne in ga tako ločijo od ostalih v skupini. V zgodnjem otroštvu, ko je celoten razvoj izredno hiter in dinamičen, je takšnih posebnosti, ki posameznika razlikujejo od posameznika, še veliko več.

Dogaja se, da otrok na posameznem področju znanj ali sposobnosti prehiteva ali pa zamuja za povprečjem, ki ga določajo njegovi vrstniki. Temu pojavu pravimo akceleracija (prehitevanje) ali retardacija (zamujanje). V nadaljnjem razvoju se običajno to zamujanje in prehitevanje postopoma izenači. Največkrat prihaja do teh pojavov zaradi velike ali male količine specifičnih izkušenj, ki jih določa okolje, v katerem živi, ali pa zaradi trenutne pospešene rasti ali stopnje razvoja (fiziološko-funkcionalna osnova) (Pišot in Videmšek, 2004; v Videmšek, 2007).

Ugotavljamo, da so razlike med otroki, ki prehitevajo, in tistimi, ki zamujajo v določenih obdobjih, vedno večje. Razlog bi morda lahko iskali v različno izkušensko bogatih okoljih. Danes imajo nekateri otroci izredno veliko možnosti vključevanja v različne gibalne aktivnosti (društva, klube ...). Ti otroci imajo običajno tudi možnost uporabe najrazličnejših športnih pripomočkov in same športne opreme za športno vadbo, ki povzročajo hitrejše pridobivanje pomembnih znanj, ter razvijanje gibalnih sposobnosti. Hkrati pa je vedno več razlik med otroki, ki te možnosti imajo in jih tudi izkoriščajo, in tistimi, ki tega nimajo in verjetno tudi ne bodo imeli v prihodnosti (Videmšek, 2007).

Pomembno je, da učitelj z individualnim pristopom omogoča vsakemu posamezniku nadgradnjo svojega znanja, tako da otrok občuti svoj napredek in se ga veseli. Učitelj lahko z nepremišljenim, čeprav dobronamernim glasnim primerjanjem, dajanjem posameznikov za vzgled, doseže nasprotni učinek. Manj spreten otrok bo interes kmalu izgubil in se na razne načine izogibal aktivnosti, spretnejši pa bo več energije usmerjal v vsečnost učitelju kot pa

svojemu nadaljnemu napredku. Zato je pri delu z otroki potrebno poznati dialog dobre komunikacije, ki temelji na spoštovanju in spodbudah. Pohvala in kritika naj bo vedno usmerjena na opravljeno aktivnost, ne pa na otroka (Pišot in Videmšek, 2004).

Zavedati se moramo odgovornosti, ki jo imamo ob obravnavi in preučevanju otroka in njegovih posebnosti. Prav te dajejo vsakemu otroku poseben status, zaradi katerega smo ga odrasli dolžni jemati kot spremenljivega in ga nimamo pravice soditi oziroma opredeljevati na osnovi trenutnih dejanj.

Poseben pomen pa imajo te informacije pri oblikovanju programov in vsebin, ki jih je otrok deležen v zgodnjem šolskem obdobju.

Vsak, ki se ukvarja z otrokom, se mora tega zavedati in biti pri svojem delu potrpežljiv in strpen. Zavedati se mora, da je vsaka zgodnja selekcija vprašljiva in da je potrebno dati otroku čas in mu omogočiti, da se celostno razvije. Svoje delo pa naj gradi na najrazličnejših gibalnih vsebinah in ob uporabi različnih kakovostnih pripomočkov in z različno opremo, saj bo tako otrok dobil najrazličnejše izkušnje. Pestra izbira vaj najmlajšim zagotavlja raznovrstne izkušnje. Potrebno pa je vedeti, da novo okolje, nova situacija, nova podlaga, nova vaja, nov pripomoček ali nova oprema predstavlja otroku novo izkušnjo, s katero bo še obogatil svoja znanja in razvil sposobnosti, vendar pa mora to izkušnjo najprej usvojiti (Pišot in Videmšek, 2004; v Videmšek, 2007).

1.6 Otrokov gibalni razvoj in njegova vloga v celostnem razvoju

Skozi kontinuiran razvoj, ki poteka po določenih zakonitostih, prehaja otrok skozi obdobja oziroma različne razvojne stopnje. Posamezne razvojne stopnje se praviloma pojavljajo v približno enakih starostnih obdobjih in trajajo enako dolgo. Vrstni red pojavljanja različnih razvojnih obdobj je pri vseh otrocih enak, spreminja pa se lahko v času pojavljanja. Različne spodbude lahko pospešijo ali zavrejo hitrost prehoda iz nižje v višjo razvojno stopnjo. Vsako obdobje je namreč na neki način nadgradnja predhodnega in pogoj za vzpostavitev naslednjega, višjega stadija (Pišot, 2002). V vsakem otroku obstaja nasprotje med njegovo težnjo po razvoju in željo po ohranjanju obstoječega stanja. To notranje nesoglasje je nepogrešljivo gibalno razvoja. Otrok ves čas aktivno vzpostavlja ravnotežje in se neprestano

prilagaja novim potrebam in možnostim, ki jih z razvojem prinašajo zrelejša obdobja (Praper, 1992).

Človekov gibalni razvoj se začne že v predporodni dobi in se v nadaljnjem razvoju neprestano izpopolnjuje. V prvih letih življenja je še zlasti izrazit. Otrok že v prvih dveh letih doseže stopnjo, ki je ni sposobno doseči nobeno drugo živo bitje – začne se gibati v pokončnem položaju. Od novorojenčka, ki je povsem nemočno bitje, saj se sam ne more premakniti z mesta in prijeti z roko najbolj preprostega predmeta, otrok doseže takšne gibalne zmožnosti, ko se lahko samostojno premika po prostoru in po svoji volji upravlja različne predmete (Videmšek in Visinski, 2001).

Otroško telo neprestano raste in se razvija, na rast in razvoj pa v veliki meri vpliva prav gibanje. Otrokove sposobnosti se z rastjo in razvojem večajo in tako sta gibanje in rast in razvoj v nenehni odvisnosti. Gibalni razvoj je še zlasti izrazit v prvih letih otrokovega življenja. Razvoj gibalnih funkcij je rezultat otrokovega zorenja in učenja (Videmšek in Visinski, 2001)

Potrebi po gibanju in igri sta primarni otrokovi potrebi, saj je z gibanjem telesa pogojeno zaznavanje okolice, prostora, časa in samega sebe. Ko začne otrok obvladovati roke, noge in trup, sčasoma začne čutiti veselje, varnost, ugodje, pridobi si samozavest in samozaupanje. Gibalni razvoj je v ospredju predvsem v prvih letih življenja in poteka od naravnih in preprostih oblik gibanja, kot so plazenje, lazenje, hoja in tek, do sestavljenih in kompleksnejših športnih dejavnosti (Kurikulum za vrtce, 1999).

Otrokovo gibanje pa je tudi prva in osnovna oblika sporazumevanja s svetom. Z gibanjem otrok v prvih mesecih neverbalno izraža potrebo po sporočanju svojih misli in želja, izraža svoja hotenja, še preden zna govoriti. Otrokova gibalna aktivnost je otroku dana. Otrok se spontano igra. Pridobiva prve gibalne izkušnje in preko gibalnih vzorcev pride do spretnosti in gibalnih sposobnosti. Z gibanjem in igro se otrok preizkuša in uči o sebi in svetu (Babič, 2002).

Gibanje spremlja človeka od rojstva do smrti. Že v prvih gibalnih poskusih, ko se otrok uči plaziti in hoditi, je njegov spoznavni razvoj povezan z gibalnim. Kdor prej shodi, prej osvoji prostor okoli sebe, spoznava okolico in ima več možnosti za sporazumevanje. Motorično

uspešnejši otrok postane hitreje samostojen in neodvisen od pomoči in volje drugih, saj bolj zaupa vase in je uspešnejši pri obvladovanju okolice. Pri njem začnejo prevladovati tudi druge duševne zmožnosti, saj je bolj radoveden in pride do večjega števila informacij (Kremžar, 1989; v Videmšek, Drašler in Pišot, 2003).

1.7 Pomen športnih dejavnosti za predšolske otroke

Predšolsko obdobje je obdobje temeljnega gibalnega razvoja. Otrokov organizem je najbolj izpostavljen vplivom okolja v zgodnjem otroštvu, prav to pa vpliva na razvoj njegove osebnosti. Strokovnjaki so ugotovili, da vsega tistega, kar otrok zamudi v zgodnjem otroštvu, pozneje žal ne more več nadoknaditi. Otrokove dejavnosti v prvih letih življenja so podlaga za poznejše športne dejavnosti, hkrati pa vplivajo tudi na razvoj in oblikovanje vrste njegovih sposobnosti, lastnosti, zmožnosti in značilnosti (Videmšek, Strah in Stančevič, 2001).

Tako je usmerjena športna dejavnost s specifičnimi programi nedvomno sredstvo pospešenega, ne samo gibalnega, temveč tudi spoznavnega, čustvenega in socialnega razvoja otroka. Seveda pa je potrebno skrbno izbirati tudi sredstva ter oblike in metode dela, s katerimi usmerjamo otrokov razvoj. Športna vzgoja mora biti torej v funkciji celostnega razvoja otroka (Videmšek, Strah, Stančevič, 2001; v Videmšek, Drašler in Pišot, 2003).

2.0 CILJI

Cilj diplomskega dela je:

- teoretično predstaviti, kaj vse potrebujemo za ustanovitev varstva otrok na domu, s poudarkom na gibalnem razvoju otroka,
- predstaviti gibalne/športne dejavnosti za otroke, ki se lahko izvajajo v okviru varstva otrok na domu,
- ugotoviti odnos staršev do varstva otrok na domu.

3.0 METODA DELA

Diplomsko delo je monografskega tipa, uporabljena je bila deskriptivna metoda.

Temelji na:

- zbiranju podatkov, urejanju in uporabi strokovnega gradiva,
- uporabi interneta,
- lastnih izkušnjah.

4.0 RAZPRAVA

4.1 Varstvo otrok na domu

Nekatera prva doživetja se za vselej usidrajo v spomin. Po določenem časovnem obdobju prebujajo vznemirljiva, težko določljiva občutja. Ta so lahko prijetna ali neprijetna, največkrat pa so mešanica obojega. Poleg tega je veliko odvisno od okolja, v katerem se znajdemo, od ljudi, ki so nas pripravljene podpreti, razumeti, pomagati ali pa le čakajo na naše napake in so besedno grobi ter zavračajoči.

Kaj pa otrok, ki prvič odide v vrtec? Tudi on prinese s seboj določene izkušnje iz primarne družine in okolja, v katerem se je gibal. Ali mu bodo te izkušnje zadoščale, da se bo brez prevelikega stresa vključil v novo in drugačno okolje? S seboj prinese določene vzorce čustvenega odzivanja na zahteve in spodbude iz okolja. Ali bodo ti načini tudi v novem okolju prav tako uspešni, kot so bili v družini? Otrok pride v vrtec bolj ali manj socialno spreten. Morda mu ni bilo treba nikdar navezovati stikov z vrstniki ali ljudmi, ki jih ni poznal, in mu je ozek krog družine zadostoval. Ali bo takšen otrok v vrtcu zmožl napraviti korak k vzgojitelju in sovrstniku? Predvsem pa se otrok z odhodom v vrtec ločuje od svojih staršev, kar vzbuja mnogo različnih, tudi bolečih čustev.

Če smo se z razmišljanjem o prvem odhodu v vrtec dotaknili problema prilagajanja, se z vprašanjem odhoda srečamo s problemom ločitve. Ljudje vedno nekam odhajamo in se vračamo. Vsak odhod je lažji, če nosimo osebo, ki jo zapuščamo, v svojih mislih in srcu. Včasih pomaga kakšen predmet, ki nas spominja na domovino, dom in bližnje. Lahko se leta in leta potikamo po svetu v iskanju pustolovščin, a brez občutka, da imamo korenine, bo pot težka in tesnobna. Tako je tudi otroku pomembno, da z odhodom v vrtec ohrani stik z domom. Na začetku potrebuje spremstvo staršev in kakšno igračko od doma.

Prvi korak k razumevanju tega, kaj preživlja otrok, ko se prvič poda v vrtec, je vzpostavitev stika z lastno zgodovino, ločitvami, odhodi, veseljem, izzivi in s stiskami. Otrok ni enak odraslemu, vendar tudi ni bolj trdoživ, kot smo odrasli. Stvari doživlja intenzivneje in se ga močneje dotaknejo. Sam nima razvitih psihičnih strategij, s katerimi bi se uspešno spoprijemal s težavami. Zato potrebuje nas. Potrebuje občutek, da vemo, kaj doživlja. Morda

ne potrebuje naše mehкости in oklevanja, celo razumevajočih pogovorov ne. Pomembno je le, da mi vemo, kaj doživlja in da ga pri tem spremljamo (Varjačič, 2007).

V današnjem času je problem dobiti varstvo za otroka. Starši svoje otroke vpisujejo v vrtec, še preden se rodijo, da imajo zagotovljeno varstvo. Otrok je vedno več, tako da jih ustanove za varstvo otrok ne morejo več dohajati. Starši tako iščejo varstvo za svojega otroka vsepovsod. Če ne dobijo varstva doma, pri svojih sorodnikih ali v vrtcu, potem si poiščejo pomoč drugje. Po navadi pri osebah, ki izvajajo varstvo na svojem domu. Pomembno je, da je ta dom (prostor, v katerem se nahajajo) dovolj velik, da lahko otroci zadovoljijo potrebo po gibanju. Upoštevati se morajo normativi in standardi glede velikosti prostora, opremljenosti, števila otrok na enega odraslega, starost otrok, ustrezna usposobljenost za delo z otroki ...

Vrtci, ki imajo ugodne razmere (svojo športno igralnico, primerno opremljeno in urejeno zunanje igrišče ...) in strokovne sodelavce, lahko izvajajo kakovostne in vsebinsko bogate programe za športno-vzgojne dejavnosti. V gibalnem pogledu so zelo zapostavljeni otroci iz urbanih okolij, kjer nimajo večnamenskih prostorov in športnih igralnic ter primernega zunanjega igrišča (Varjačič, 2007).

4.2 Kako pridobiti status zasebnega vzgojitelja?

Novela Zakona o vrtcih (Ur. l. RS, št. 25/08) je prinesla možnost vpisa vseh oseb, ki želijo legalno opravljati varstvo predšolskih otrok na domu, v register, ki se vodi pri Ministrstvu za šolstvo in šport. Namen vpisa v ta razvid je, da se s strani ministrstva predhodno ugotovi izpolnjevanje pogojev za opravljanje varstva otrok na domu. Ti pogoji so: izobrazba, nekaznovanost, zagotovitev ustreznih prostorov in opreme, ugotovitev izpolnjevanja pogojev, financiranje dejavnosti zasebnika, vpis v register pri Ministrstvu za šolstvo in šport in ureditev prostorov za otroke v vzgojno-varstveni družini.

4.2.1 Izobrazba

Oseba mora imeti končan najmanj program srednjega strokovnega ali splošnega izobraževanja z dodatno poklicno kvalifikacijo oziroma izpolnjevati pogoje za strokovnega

delavca na področju vzgoje in izobraževanja. Ta pogoj se bo v polni meri uveljavil šele leta 2013, do takrat pa se lahko registrirajo tudi vsi tisti, ki imajo končano najmanj srednjo poklicno oziroma strokovno izobraževanje ali najmanj 10 let delovnih izkušenj kot strokovni delavci na področju vzgoje in izobraževanja.

Posebna prehodna določba torej omogoča nižji izobrazbeni pogoj za varuha predšolskih otrok do leta 2013, z namenom, da se čim širšemu krogu oseb, ki so do sedaj varstvo otrok opravljale »na črno«, omogoči registracijo njihove dejavnosti. Do 1. 1. 2013 se lahko kot varuh registrira vsak, ki ima končano najmanj srednjo poklicno šolo, ter seveda tudi tisti, ki ima končano srednje strokovno izobraževanje (ne glede na smer).

A. da oseba izpolnjuje pogoje za vzgojitelja, pomočnika vzgojitelja ali svetovalnega delavca v javnem vrtcu, kar pomeni, da mora izpolnjevati izobrazbene pogoje in imeti opravljen strokovni izpit na področju vzgoje in izobraževanja;

Vzgojitelj mora imeti:

- višješolsko ali visokošolsko izobrazbo, pridobljeno po izobraževalnem oziroma študijskem programu za področje predšolske vzgoje ALI
- visokošolsko izobrazbo ustrezne smeri in opravljen izobraževalni oziroma študijski program za izpopolnjevanje za področje predšolske vzgoje;

Pomočnik vzgojitelja mora imeti:

- srednjo strokovno izobrazbo, pridobljeno po izobraževalnem programu za področje predšolske vzgoje ALI
- zaključen 4-letnik gimnazije in opravljen poklicni tečaj za delo s predšolskimi otroki.

Svetovalni delavec mora imeti:

- visokošolsko izobrazbo ustrezne smeri in pedagoško izobrazbo, pri čemer se kot ustrezna smer za posamezne svetovalne delavce upošteva naslednja izobrazba:
  - za psihologa – končan univerzitetni študijski program iz psihologije,
  - za pedagoga – končan univerzitetni študijski program iz pedagogike (smer pedagogika),
  - za socialnega delavca – končan visokošolski strokovni ali univerzitetni študijski program iz socialnega dela,
  - za socialnega pedagoga – končan univerzitetni študijski program socialne pedagogike,
  - za defektologa – končan univerzitetni študijski program iz defektologije.

- B. da aktivno govori slovenski jezik;
- C. da ni v delovnem razmerju za polni delovni čas;
- D. da ima stalno prebivališče v R Sloveniji,
- E. da ji ni s pravnomočno odločbo prepovedano opravljanje dejavnosti.

Možnosti opravljanja dejavnosti predšolske vzgoje s strani zasebnega vzgojitelja

Zasebni vzgojitelj lahko opravlja dejavnost predšolske vzgoje na več načinov:

- v sodelovanju z vrtcem,
- samostojno, na primer izvaja predšolsko vzgojo otrok na domu,
- na svojem domu organizira vzgojno-varstveno družino.

4.2.2 Nekaznovanost

Nekaznovanost zaradi kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost oziroma zaradi naklepne kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti, za katero je predpisana kazen zapora v trajanju več kot 6 mesecev, ki se izkaže s potrdilom iz kazenske evidence Ministrstva za pravosodje.

4.2.3 Zagotovitev ustreznih prostorov in opreme

Zasebni vzgojitelj, ki organizira vzgojno-varstveno družino, mora izkazati ustreznost prostorov, ki se ugotavljajo v skladu s Pravilnikom o normativih in minimalnih tehničnih pogojih za prostor in opremo vrtca (Ur. l. RS, št. 73/00 in 75/05), vendar so zahteve milejše, saj se v ta namen uporabljajo stanovanjski prostori, ki so zgrajeni v skladu z normativi in standardi, predpisanimi za stanovanja. Ureditev prostorov za otroke v vzgojno-varstveni družini določa pravilnik v 62., 63. in 64. členu.

Podrobnejše pogoje za zasebnika, ki želi organizirati vzgojno-varstveno družino v skladu z zadnjo novelo Zakona o vrtcih, določa Pravilnik o vzgojno-varstvenih družinah. Neuradno prečiščeno besedilo pravilnika lahko najdete na spletnem naslovu:

http://www.mss.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/veljavni_predpisi/neuradna_preciscena_besedila_predpisov_iz_pristojnosti_mss/predsolska_vzgoja/#c17050.

4.2.4 Ugotovitev izpolnjevanja pogojev

Na podlagi vloge zasebnika, ki jo na predpisanih obrazcih vloži pri Ministrstvu za šolstvo in šport (Služba za kadre v vzgoji in izobraževanju), se v postopku preverijo pogoji izpolnjevanja izobrazbenih pogojev izvajalca programa za predšolske otroke/zasebnega vzgojitelja ter pogoji za prostor in opremo. Ministrstvo po končanem postopku izda odločbo o vpisu v razvid, s katero vpiše zasebnika v razvid izvajalcev javno veljavnih programov vzgoje in izobraževanja.

Zasebnik, ki organizira vzgojno-varstveno družino na svojem domu, lahko vključi največ šest otrok 1. starostnega obdobja, največ osem otrok 2. starostnega obdobja in največ sedem otrok v starostno kombinirani skupini (38. člen Pravilnika o normativih in kadrovskih pogojih za opravljanje dejavnosti predšolske vzgoje, ki določa, da je v vzgojno-varstveni družini lahko v skupini 1. starostnega obdobja najmanj 4 in največ 6 otrok, v skupini 2. starostnega obdobja najmanj 5 in največ 6 otrok ter v starostno kombinirani skupini najmanj 5 in največ 7 otrok).

Zasebnik, ki organizira vzgojno-varstveno družino, lahko opravlja vzgojo in varstvo otrok 1. starostnega obdobja, če izpolnjuje pogoje za pomočnika vzgojitelja, za 2. starostno obdobje pa mora izpolnjevati pogoje za vzgojitelja.

Izrecno je treba poudariti, da zasebni vzgojitelj, ki izpolnjuje pogoje za svetovalnega delavca, ne more izvajati programa za predšolske otroke v okviru vzgojno-varstvene družine.

4.2.5 Financiranje dejavnosti zasebnika

Zasebniku se lahko za izvajanje predšolske vzgoje dodeli koncesija. Dodelitev koncesije je pristojnost občine, ki se za to obliko izvajanja dejavnosti odloči glede na realne potrebe svojega okolja. Pri razpisovanju koncesije je občina avtonomna, je pa dolžna razpisati koncesijo v primeru, kadar je s strani staršev izražen tolikšen interes za vključitev otrok v vrtec, da bi se v skladu z normativi oblikovan en oddelek, pa njegovo oblikovanje v okviru javnega vrtca ni mogoče. Postopek razpisa in dodelitve koncesije je določen v 74. členu ZOFVI. Ureditev razmerja med občino koncedentko in zasebnikom koncesionarjem se uredi s koncesijsko pogodbo, sestavine te pogodbe pa so prav tako opredeljene v ZOFVI (75. člen).

Podelitev koncesije je edini način, na podlagi katerega lahko zasebnik za izvajanje svoje dejavnosti pridobiva javna sredstva.

Če občina za podelitev koncesije ni zainteresirana, zasebnik za izvajanje dejavnosti v celoti pridobiva sredstva od staršev (plačilo za storitve), lahko pa tudi od donatorjev in sponzorjev. Priporočamo, da v tem primeru zasebnik s starši sklene posebno pogodbo o medsebojnih pravicah in obveznostih.

Novela Zakona o vrtcih prinaša novost, na podlagi katere imajo vsi starši, ki imajo mlajše otroke vključene v vrtce, ne glede na to, ali gre za javni ali zasebni vrtec, ali za zasebnika, ki ima organizirano vzgojno-varstveno družino, brezplačni vrtec za mlajše otroke. Prav tako bodo imeli v obdobju od 1. januarja 2010 do 1. januarja 2012 za 50 % znižano plačilo za otroke, ki bodo dopolnili starost petih let, v obdobju od 1. januarja 2012 do 1. januarja 2014 še 50 % znižano plačilo za otroke, ki bodo dopolnili starost štirih let, ter od 1. januarja 2014 za 50 % znižano plačilo za vse otroke, ki bodo dopolnili starost treh let. S tem se bo v subvencioniranje staršev za vrtec prvič neposredno vključila tudi država, ki bo iz svojega proračuna zagotavljala navedeno subvencijo, še vedno pa bo pretežni del subvencije zagotavljala občina stalnega prebivališča otroka.

V skladu s predpisi, ki določajo obveznost plačevanja davka iz dejavnosti pri Davčni upravi R Slovenije, zasebnik uredi vse svoje obveznosti iz tega naslova sam, kot tudi plačevanje prispevkov za socialno varnost.

4.2.6 Vpis v register pri Ministrstvu za šolstvo in šport

Oseba, ki se želi vpisati v register pri ministrstvu, mora vložiti vlogo na obrazcu, ki se nahaja na [spletni strani ministrstva](#) (Predlog za vpis v register varuhov predšolskih otrok). K vlogi priloži dokazila o pridobljeni izobrazbi, izpisek iz kazenske evidence Ministrstva za pravosodje ter uporabno dovoljenje za objekt, v katerem se bo izvajalo varstvo otrok. Ministrstvo o vpisu v register fizični osebi izda odločbo. Na podlagi odločbe se oseba registrira kot samostojni podjetnik in vpiše v poslovni register.

Posebej opozarjamo, da zakon omejuje število otrok, ki jih lahko varuh varuje na svojem domu, in sicer to število ne sme presegati šestih otrok.

4.2.7 Ureditev prostorov za otroke v vzgojno-varstveni družini

Ureditev prostorov za otroke v vzgojno-varstveni družini določa pravilnik v 62., 63. in 64. členu:

62. člen (prostor)

Prostori, namenjeni otrokom v vzgojno-varstveni družini, morajo biti v stanovanju, ki je zgrajeno po normativih in standardih za stanovanja. Poleg določb iz tega poglavja se smiselno upoštevajo tudi normativi in minimalni tehnični pogoji za prostor in opremo za novogradnje ter določbe iz poglavja o ureditvi prostora vrtca v nenamenskih stavbah in stanovanjih.

63. člen (lokacija)

V bližini stavbe morajo biti vrt, otroško igrišče, gozd ali park. Do njih mora voditi varna pot. Skupni prostori, namenjeni vsem stanovalcem (vhod, vetrolov, shramba za otroške vozičke, hodniki, stopnišča), morajo biti na voljo tudi otrokom v vzgojno-varstveni družini. Vsi prostori, namenjeni dejavnosti otrok, morajo biti v istem nadstropju.

64. člen (ureditev prostorov)

Predsoba nadomešča garderobo in je z opremo razdeljena v nečisti del pri vhodu, ki je namenjen preoblačenju, preobujanju ter shranjevanju otroške garderobe, in v čisti del za povezavo med igralnico, sanitarijami in kuhinjo.

Za igralnico je predviden en stanovanjski prostor, lahko tudi več med seboj povezanih prostorov. Stanovanjski prostori, ki se uporabljajo kot igralnica, morajo biti ločeni od prostorov, ki jih uporabljajo za bivanje člani družine, pri kateri se izvaja program. Oprema v igralnici in garderobi, ki je namenjena otrokom, mora biti usklajena s standardi za opremo vrtcev.

Kopalnica enega stanovanja zadošča za eno skupino otrok.

Kopalnica in stranišče se prilagodita za uporabo otrok.

Sanitarije za otroke morajo biti ločene od sanitarij, ki jih uporabljajo člani družine.

Zaželeno je, da ima stanovanje balkon, ložo ali teraso, ki je zavarovana z ograjo, visoko najmanj 120 cm in oblikovano tako, da otroci ne morejo plezati po njej. Izhod na balkon, ložo ali teraso naj bo iz igralnice ali čistega dela predsobe.

4.3 Formalne in neformalne oblike otroškega varstva

Formalne oblike otroškega varstva so tiste storitve, ki jih opravljajo strokovno usposobljeni delavci, organizirani v specializiranih organizacijah. V Sloveniji je najpogostejša formalna oblika institucije za predšolsko vzgojo javni vrtec, ki je lahko organiziran kot samostojna enota ali pa je priključen osnovni šoli. Vse bolj pogosta formalna oblika otroške vzgoje in varstva pa postaja zasebni vrtec.

Neformalnih možnosti za varstvo otrok v času starševskih odsotnosti zaradi zaposlitve je danes več.

Skrb za otroke do drugega leta starosti pa se med državami Evropske unije zelo razlikuje. Oblike varstva, ki prevladujejo v posameznih državah, so jasli v zahodni Nemčiji, starši in sorodniki v Angliji, ter družinsko varstvo na Danskem in v Franciji. Za Slovenijo je značilno, da za otroke do drugega leta starosti skrbijo starši, v večini primerov pa stari starši, medtem ko je od tretjega leta starosti večina otrok vključenih v javne vrtce (Černigoj Sadar, 2000).

4.4 Različne organizacijske oblike varstva v svetu

V mednarodnih primerjalnih raziskavah predšolske vzgoje v različnih državah si raziskovalci navadno izdelajo merila, po katerih vrtce združijo v nadredne skupine, pri čemer vsaj deloma upoštevajo starost v vrtce vključenih otrok, kurikularne rešitve v vrtcih oziroma ključne cilje in deloma tudi način organiziranja in financiranja vrtcev. Raziskovalci OECD so v okviru dveh obsežnih mednarodnih primerjalnih raziskav predšolske vzgoje uporabili delitev vrtcev, opisano v nadaljevanju.

1. Family day care (FDC) – gre za različne oblike varstva otrok na otrokovem domu ali na domu varuške. Varstvo je lahko krajše, daljše, redno ali občasno.

2. Centre-based early childhood and care (ECEC) – gre za skupinsko (najmanj pet otrok) obliko varstva oziroma vzgoje in izobraževanja otrok, starih od šestega, devetega, dvanajstega meseca (odvisno od trajanja porodniškega dopusta) do petega, šestega ali sedmega leta (odvisno od starosti, pri kateri se otroci vključujejo v šolo). Vrtci so lahko javni ali zasebni. V nekaterih državah so skupni (Preschool, Education infantil ...), v drugih pa deljeni po starosti (za otroke, stare od enega do treh let, na primer Krippen, Creche, Asilo nido; za otroke, stare od treh do petih, šestih let, na primer Nursery school, Ecole maternelle, Materinska šola).

V Sloveniji je predšolska vzgoja organizirana kot skupni vrtec za otroke od zaključka porodniškega dopusta do vstopa v šolo, ki pa je notranje deljen na dve starostni obdobji (prvo starostno obdobje za otroke od enega do treh let in drugo starostno obdobje za otroke od treh do šestih let).

3. Programi, ki potekajo v vrtcih, so različni tudi glede trajanja. Lahko so celodnevni (full-day), poldnevni (half-day) ali občasni (sessional). V celodnevne programe so otroci vključeni tedensko od 25 do 50 ur oziroma vsaj 5 ur dnevno (v Sloveniji od 6 do 9 ur dnevno); poldnevno od 12,5 do 25 ur tedensko oziroma vsaj 2,5 ure na dan, 5 dni tedensko (v Sloveniji od 4 do 6 ur dnevno); v občasne programe pa manj kot 12,5 ur tedensko (v Sloveniji so to krajši programi in trajajo od 240 do 600 ur letno (Starting strong II, 2006; Zakon o vrtcih, 1996; v Marjanovič in Peklaj, 2008)).

Programsko in organizacijsko zanimiva oblika predšolske vzgoje, imenovana *igralne skupine*, je bila pred več desetletji razvita v Veliki Britaniji, kjer jo še sistematično razvijajo. Danes poznamo enake ali podobne oblike v nekaterih drugih evropskih državah. *Igralna skupina* je majhna neformalna skupina predšolskih otrok, ki se redno srečujejo, da bi se skupaj igrali, pri tem pa je prisoten eden ali več staršev, ki načrtujejo dejavnosti in nadzirajo skupino. Ustanovijo in vodijo jih starši in vzgojitelji. V igralne skupine se vključujejo dojenčki, malčki in otroci v zgodnjem otroštvu in so lahko starostno homogene ali heterogene. Cilj takšnih skupin je, da bi otroci v njih pridobivali nove izkušnje in se vključevali v nove dejavnosti, razvijali socialne spretnosti v skupini vrstnikov, se učili sodelovanja in preprostih rutinskih dejavnosti, se vključevali v socialne in govorne interakcije z odraslimi in otroki, pridobivali nove informacije o okolju, v katerem živijo, in se učili samostojnosti. Igralne skupine, ki navadno trajajo nekaj ur enkrat ali dvakrat tedensko, lahko potekajo na različnih lokacijah, ki

otrokom zagotavljajo varnost (na primer vrtci, zdravstveni domovi, dvorane ali dom enih od staršev).

Angleško združenje za igralne skupine PPA (Preschool playgroups association, 1992) razlikuje med petimi oblikami igralnih skupin (Marjanovič in Fekonja, 2008).

- Nekajurne, občasne igralne skupine, ki so namenjene vzgoji in izobraževanju otrok, starih od treh do pet let, in trajajo največ štiri ure. Potekajo ob prisotnosti staršev in brez njih.
- Igralne skupine staršev in malčkov, ki so namenjene malčkom, starim do treh let. Starši so ves čas prisotni v igralni skupini.
- Igralne skupine za otroke, stare od petih let, so kombinacija obeh prej omenjenih igralnih skupin, saj vključujejo malčke, ki igralno skupino obiskujejo ob prisotnosti staršev, in otroke, stare od treh do petih let, ki jih vodi vzgojiteljica v skupini.
- Igralne skupine priložnosti (opportunity play groups) so posebne, ker se v njih vključujejo tudi otroci s posebnimi potrebami in učnimi težavami. Vzgojitelji, ki vodjo skupino, so za delo ustrezno usposobljeni.
- Prehodni centri omogočajo staršem otrok različnih starosti, da pripeljejo otroke v igralne skupine kadar koli želijo, za daljši ali krajši čas.
- Celodnevne igralne skupine trajajo več kot štiri ure dnevno. V nekatere se vključijo otroci, stari od treh do petih let, v druge pa tudi malčki, mlajši od treh let; starši so lahko prisotni.

PPA, v katero je vključenih okoli 80 % vseh angleških igralnih skupin, je oblikovalo natančna navodila za oblikovanje igralne skupine, kurikulum in standarde, ki jih priporoča vsem igralnim skupinam, prav tako pa staršem in vzgojiteljem ponuja možnosti dodatnega izobraževanja in povečuje kakovost igralnih skupin (PPA, 1992; v Marjanovič in Fekonja, 2008).

V javnih vrtcih v mnogih državah po svetu prevladuje kombinacija raznih usmeritev, metod in pristopov; ne razlikujejo se v temeljnih načelih in ciljih, temveč predvsem v organizacijskih oblikah. Tudi koncepcija javnih vrtcev pri nas priporoča »oblikovanje kakovostnih vzgojnih programov, dopolnjevanje in prepletanje elementov različnih teoretičnih pristopov in

praktičnih izpeljav« (*Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju*, 1995, str. 50), osnovno izhodišče pa so otrokove pravice (Bahovec in Kodelja, 1996).

Organizacija vrtcev je odvisna od dolžine in trajanja predšolskega programa (od števila ur na dan in dni v tednu). Nekateri vrtci po svetu nudijo usluge dve do tri ure na dan, nekateri celodnevne programe, programe, ki potekajo vsak dan v tednu, drugi pa programe, ki pokrivajo različna obdobja dneva in tudi leta. V večini držav so urniki vrtcev različni. Na Kitajskem nudijo nekatere komunalne predšolske ustanove 24-urne usluge sedem dni na teden. Danska ima dve vrsti predšolskih institucij: celodnevne vrtce in vrtce, ki so odprti le del dneva. Japonski vrtci so običajno odprti 4 ure na dan, medtem ko so norveški na voljo 4 ure ali od 4 do 6 ur na dan. Vpliv takšnih ali drugačnih programov in organizacijskih oblik predšolske vzgoje je sorazmerno slabo raziskan (Bahovec in Kodelja, 1996).

4.5 Rekonceptualizacija slovenskih vrtcev

Slovenski vrtci so v sedemdesetih in osemdesetih letih dosegli pomembno stopnjo razvoja (na primer široko mrežo javnih vrtcev, enotno urejen sistem predšolske vzgoje za otroke vseh starosti znotraj tako imenovanih skupnih vrtcev, enako izobražene vzgojiteljice za delo v jasličnih in drugih predšolskih oddelkih, vzgojni program kot vsebinski dokument za delo z otroki vseh starosti v vrtcu), vendar je bilo prav in nujno, da so se v devetdesetih letih spoprijeli z nekaterimi kritičnimi točkami, ki so na različnih ravneh ovirale ali oteževale razvoj v smeri večje pluralizacije predšolske vzgoje v vrtcih, uveljavljanja otrokovih pravic ter njihovega sistematičnega vključevanja v vrtčevsko življenje in kurikulum (Marjanovič Umek, 1996; v Marjanovič in Fekonja, 2008).

Kurikulum za vrtce (1999) je nacionalni vsebinski dokument, ki pomeni strokovno podlago za delo v vrtcih. Cilji kurikuluma za vrtce, na primer »bolj odprt in fleksibilen kurikulum v različnih programih za predšolske otroke«, »večje omogočanje individualnosti, drugačnosti, in izbire v nasprotju s skupinsko rutino«, »večje upoštevanje in spoštovanje zasebnosti in intimnosti otrok«, »rekonceptualizacija in reorganizacija časa, prostora in opreme v vrtcu« in načela uresničevanja ciljev kurikuluma, na primer »načelo demokratičnosti in pluralizma«, »načelo odprtosti kurikuluma, avtonomnosti ter strokovne odgovornosti vrtca in strokovnih delavcev v vrtcu«, »načelo enakih možnosti in upoštevanje različnosti med otroki ter načelo

multikulturalizma«, »načelo uravnoteženosti«, »načelo strokovne utemeljenosti kurikuluma« in »načelo razvojno-procesnega pristopa«, sledijo sodobnim, zlasti postmodernističnim pogledom na učenje in poučevanje v zgodnjem otroštvu.

Danes v večini vrtcev otroci nimajo dovolj možnosti za gibanje. V okoljih, kjer so igralnice majhne, v njih pa veliko otrok, njihova potreba po gibanju ni zadovoljena, posledice pa se kažejo kot nemirnost, neprimerno vedenje ali celo agresivnost (Marjanovič in Peklaj, 2008).

4.6 Razvoj otroškega varstva in predšolske vzgoje v državah OECD in Sloveniji

Firence, Ljubljana, 11. decembra 2008 – UNICEF-ov raziskovalni center Innocenti v Firencah je predstavil poročilo z naslovom Spremembe v sistemu otroškega varstva in predšolske vzgoje. Poročilo ponuja pregled otroškega varstva in predšolske vzgoje v državah OECD, vključno s Slovenijo, primerja njihovo uspešnost ter prikazuje dosežke in zaostajanja v posameznih državah. Storitve na področju otroškega varstva in predšolske vzgoje so analizirane s pomočjo štirih dimenzij: 1.) obstoj nacionalne politike otroškega varstva in predšolske vzgoje, 2.) dostop do storitev in vključenost otrok, 3.) kakovost otroškega varstva in predšolske vzgoje, 4.) stopnja revščine otrok in obseg javnega financiranja. Švedska je na vrhu, Slovenija pa nekje v sredini.

Poročilo ugotavlja, da se sistem otroškega varstva in predšolske vzgoje v razvitih državah sooča z velikimi spremembami. Prvič v zgodovini večina predšolske generacije preživlja veliko časa v varstvu izven doma. V državah OECD je skoraj 80 odstotkov otrok v starosti od 3 do 6 šest let vključenih v različne družbeno organizirane oblike otroškega varstva. Otroci, mlajši od treh let, so v te oblike vključeni 25-odstotno, v posameznih državah celo več kot 50-odstotno. Povečuje pa se tudi število dojenčkov, ki so vključeni v varstvo izven doma. V Sloveniji je v različne družbeno organizirane oblike predšolske vzgoje vključenih 25 odstotkov otrok, mlajših od treh let, ter 77 % otrok v starosti od 3 do 6 let.

Spremembe v sistemu otroškega varstva zagotavljajo možnosti za izboljšanje, pa tudi poslabšanje položaja otrok. Kakovostno otroško varstvo omogoča boljši, celovit, kognitivni, jezikovni, čustveni in socialni razvoj otrok. Prav tako lahko povečuje izobraževalne dosežke otrok, spodbuja njihovo vključenost ter zagotavlja boljši družbeni položaj žensk. Slabo, nezadostno otroško varstvo pa na drugi strani lahko povzroča otrokom dolgoročno škodo, saj vemo, da sta kakovostna predšolska vzgoja in socialna vključenost otrok v prvih letih

njihovega življenja ključna za njihov celovit osebnostni razvoj. Škodljiva je lahko prezgodnja vključitev otrok in za preveč časa, pa tudi, če so otroškega varstva deležni zgolj otroci iz ekonomsko dobro situiranih družin in se zato povečujejo socialne razlike med revnimi in bogatimi.

Poročilo predlaga vzpostavitev in spremljanje desetih minimalnih standardov za ocenjevanje napredka na področju otroškega varstva in predšolske vzgoje v državah OECD. Trenutno samo Švedska izpolnjuje vseh deset predlaganih standardov, nato ji tesno sledi Islandija, osem pa jih izpolnjujejo Danska, Finska, Francija ter Norveška. Hkrati so to tudi države, katerih vlade namenjajo največ denarja za otroško varstvo in predšolsko vzgojo. **Slovenija izpolnjuje šest standardov.**

Prav tako **Slovenija ne izpolnjuje standarda, ki narekuje javno subvencioniranje predšolske vzgoje za vsaj 80 odstotkov otrok v starosti štirih let.**

Kakovost otroškega varstva in predšolske vzgoje je v veliki meri odvisna tudi od osebja, ki otrokom gradi varno in spodbudno okolje za njihov razvoj. Večja usposobljenost osebja in manjše velikosti skupin, **tudi te so v Sloveniji glede na priporočila prevelike**, so ključnega pomena, še zlasti pri varstvu otrok s posebnimi potrebami.

Poročilo ugotavlja, da so se nekatere države OECD resno vključile v reševanje vprašanja otroškega varstva in predšolske vzgoje in si preko spremljanja in nadzora ter spreminjanja politik na tem področju prizadevajo uresničiti zastavljene cilje in priporočila. V drugih državah pa širitev otroškega varstva izven doma ne spremlja tudi ustrezna kakovost na tem področju.

Minimalni standardi, kot jih priporoča Poročilo, so:

1. Plačan starševski dopust v višini vsaj 50-odstotne plače za vsaj 12 mesecev;
2. Izdelan nacionalni načrt za razvoj otroškega varstva in predšolske vzgoje s posebnim poudarkom na deprivilegiranih skupinah otrok;
3. Subvencionirane storitve predšolske vzgoje za vsaj 25 odstotkov otrok, mlajših od treh let;

4. Subvencionirane storitve predšolske vzgoje za vsaj 80 odstotkov otrok v starosti štirih let (za minimalno 15 ur na teden);
5. Zagotovitev ustreznega usposabljanja za vsaj 80 odstotkov osebja, vključno s tistimi, ki nudijo varstvo otrok na svojem domu in v lokalni skupnosti;
6. Zagotovitev vsaj 50 odstotkov osebja v predšolski vzgoji z minimalno triletno visoko izobrazbo;
7. Razmerje med predšolskimi otroki (starimi med štiri in pet let) in usposobljenim osebjem ne sme biti večje od 15:1, velikost skupin pa ne sme presegati 24;
8. Zagotovitev 1 odstotka BDP za predšolsko vzgojo (za otroke stare do šest let).
9. Stopnja otroške revščine mora biti nižja od 10 odstotkov (merjeno kot odstotek otrok, ki odraščajo v družinah, katerih prihodek, upoštevajoč velikost družin, je nižji od 50 odstotkov dohodkovne mediane);
10. Obstajati mora močna politična zavezanost k univerzalnemu doseganju in vključevanju otrok, s posebnim poudarkom na marginaliziranih skupinah (www.unicef.si).

4.7 Otrok in igra

Igra predstavlja neizčrpen vir vedno novih spoznanj o otrokovem razvoju, doživljanju in življenju, zato ni nikoli dovolj poudarjeno, kako zelo je igra pomembna za razvoj otrokove osebnosti in njegovega ustvarjalnega odnosa do življenja in okolja. Igra kot svojevrstna dejavnost je najbolj primerna otrokovi naravi in osnovnim zakonitostim njegovega razvoja; v največji meri zagotavlja enotnost med gibalnim, spoznavnim, čustvenim in socialnim razvojem (Videmšek, 2007).

4.7.1 Pomen gibalne igre za otroke

Igra je ena od pomembnih in specifičnih dejavnosti, ki je na različne načine vpletena v kurikulum za vrtce, tako v načrtovane dejavnosti, kot tudi v siceršnje življenje otrok v vrtcu. Igra je dejavnost, v kateri se spontano prepletajo različna področja otrokovega razvoja, od gibalnega, spoznavnega do čustvenega in socialnega (Marjanovič Umek, 2001).

Glede na to, da sta potrebi po gibanju in igri osnovni otrokovi potrebi, naj se igra kot rdeča nit prepleta skozi vse otrokove dejavnosti. Kot vsaka igra, je tudi gibalna igra dejavnost, ki je notranje motivirana, svobodna in odprta ter za otroka prijetna. Pomeni način otrokovega razvoja in učenja v zgodnjem obdobju (Videmšek, 2000).

Potreba po igri ni samo fiziološka, ampak ima širše razsežnosti. Pri otrocih je igra pravzaprav življenje samo. Predstavlja smer za srečno otroštvo in osnovno potrebo za njihov razvoj (Blagajac, 1995).

Igra, ki se izvaja v skupini, je za otroke zabavnejša in spodbudnejša kot individualne gibalne naloge. Z igrami, kjer je pomembno sodelovanje, ne pa tekmovalnost, otroci lahko na prijeten in dinamičen način razvijajo svoje gibalne in funkcionalne sposobnosti ter usvajajo različne gibalne koncepte oziroma sheme. Otroci posnemajo drug drugega, prihajajo do novih spoznanj o sebi in drugih, se potrjujejo in si ustvarjajo čustven odnos do skupine in svojih dejanj. Otroci sodelujejo med seboj, prilagajajo svoje zanimanje ciljem skupine in spoštujejo pravila igre. Otroci, ki so bolj osamljeni, dobijo priložnost, da se pogovarjajo in spoznajo z vrstniki, tisti, ki so preveč vsiljivi, pa se podredijo pravilom skupine. Otroci med seboj razvijejo solidarnost, medsebojno pomoč ter spoznavajo in spoštujejo različnost. Otroci se navadno v igri povsem sprostijo, zmanjšajo se jim celo nekatere bojazni, kot so strah pred govorjenjem pred celo skupino, strah pred zagovarjanjem stališč itd. (Jurak, 1999; v Videmšek, Šiler in Fišer, 2002).

4.7.2 Osnovne značilnosti igre

Kurikulum za vrtce (1999) opredeljuje otroško igro kot tisto dejavnost, ki na najbolj naraven način združuje temeljna načela predšolske vzgoje in je lahko razumljena kot način otrokovega

razvoja in učenja v zgodnjem obdobju. Otroci v predšolskem obdobju z igro pridobivajo različne gibalne izkušnje, ki jim prinašajo veselje in zadovoljstvo.

Igra vzgaja otroke od najzgodnejših let in jih uči spoznavati svet okoli sebe. Ne zahteva veliko zavestnega truda. Potrebno je le začetno navdušenje in spontano učenje se začne. Ob igri otroci pozabijo na svoje strahove in bojazni, zato sproščeno usvajajo nove besede in izraze. Igra otroke navaja na kolektivno učenje in spoštovanje družbenih pravil. Spodbuja njihovo domišljijo in ustvarjalnost, pomaga jim sklepati prijateljstva in zveze (Čok, 1994; povzeto po: Thaler, 2002).

Igre niso, v nasprotju s pesmijo, nikoli čisto sprostitvena dejavnost, z njimi skoraj vedno uresničujemo poprej zastavljene cilje, čeprav otroci teh ciljev ne zaznajo. Za otroke je igra vedno le igra (Seliškar, 1995).

Igre z vlogami vplivajo na delovanje različnih funkcij otrokovega razvoja: na otrokovo izvirnost, na povečanje možnosti za verbalno komunikacijo in reševanje problemskih nalog. Imajo vpliv na spoznavno doživljanje, čustva in na socialne odnose.

Lastnosti igre (Videmšek, Drašler in Pišot, 2003):

- Igra je svobodna. Posameznik se prostovoljno odloči, v katere igre se bo vključil in kdaj.
- Igra je omejena. Omejenost se kaže v prostoru in času.
- Igra je nepredvidljiva (njen potek in končni rezultat nista predvidljiva). To je glavni vzrok vznurjenja in vključevanja v igro, tako igralca kot tudi gledalca.
- Igra je neproduktivna. Proces in učinek igre ne dajeta materialnih produktov, bistvo dejavnosti je v njej sami.
- Igra ima lastno realnost. Igra je nekaj drugega od običajnega življenja, zato med njenim trajanjem veljajo druga pravila, ki označujejo to posebno realnost.

4.7.3 Vrste otroške igre

Posamezni avtorji, ki so z različnih vidikov proučevali igralne dejavnosti, so te zelo različno klasificirali. V Sloveniji je najbolj razširjena klasifikacija otroške igre, ki jo je izdelal Toličič (1961) in različne vrste igralnih dejavnosti uvršča v štiri skupine.

Te štiri skupine iger so naslednje:

- funkcijske igre (preizkušanje senzomotornih shem na predmetih – prijemanje, metanje, tek ...);
- domišljjske igre (različne simbolne dejavnosti, igranje vlog);
- dojemalne igre (opazovanje, posnemanje ...);
- ustvarjalne igre (otroci rešujejo različne gibalne probleme, težnja po uspehu).

V prvih letih prevladuje funkcijska igra, ki potem počasi upada na račun razvoja domišljjske in dojemalne igre. Zlasti med 2. in 5. letom prevladuje domišljjska igra, kar je v tesni povezavi z intelektualnim razvojem v tem obdobju. Dojemalno igro lahko spremljamo v celotnem predšolskem obdobju, vendar je njen delež bistveno manjši od deležev drugih oblik. Prve oblike ustvarjalne igre se pojavijo že med 2. in 3. letom starosti, vendar pa začne ta oblika igralne aktivnosti prevladovati šele po 6. letu starosti (Hrovat in Magajna, 1989; v Videmšek, Šiler in Fišer, 2002).

4.7.4 Vloga učitelja v igri

Gibalna igra je osnovna oblika dela pri predšolski vzgoji. Pri vodenju skupine naj učitelj upošteva postavljene cilje, vsebino in količino gibalnih dejavnosti. Učitelj naj po potrebi posega v igro in jo usmerja v zeleno smer (Videmšek, 2000).

Pri izbiri igre naj bo učitelj pozoren na otrokove gibalne sposobnosti, znanje, posebnosti, število otrok v skupini, velikost in obliko igrišča ter na možnost uporabe pripomočkov. Igralna oblika naj bo za otroke spodbujajoče okolje, ki vpliva na njihovo samozavest, ne glede na njihove gibalne sposobnosti (Jurak, 1999; v Videmšek, Šiler in Fišer, 2002).

4.8 Učne oblike pri gibalni/športni dejavnosti v okviru varstva otrok na domu

1.) *Skupinska oblika*: celotna skupina je razdeljena na več manjših skupin, ki morajo opraviti določene gibalne naloge. Otroke lahko razvrstimo v homogene ali heterogene skupine – glede na njihove značilnosti, sposobnosti in znanja. Oblike skupinske vadbe so: vadba po postajah, vadba z dopolnilnimi in/ali dodatnimi nalogami in igralne oblike.

Vadba po postajah: uporabljamo jo takrat, ko določeno dejavnost utrjujemo, da bi jo otroci trajno osvojili. Vadba z dopolnilnimi in/ali dodatnimi nalogami je izredno učinkovita oblika dela. Uporabljamo jo zlasti pri utrjevanju, kadar skušamo otroke z dopolnilnimi nalogami pripraviti do končne storitve. Igralne skupine: igre izbiramo glede na starost in število otrok, njihove sposobnosti, znanje in trenutno razpoloženje ter glede na prostor, ki ga imamo na razpolago.

2.) *Frontalna oblika*: pri tej obliki vsem otrokom hkrati frontalno posredujemo navodila. Oklepamo se je pogosto, saj nam omogoča nadzor nad vsemi otroki in lažje delo. Žal pa izbiramo lažje gibalne naloge, da lahko hkrati zaposlimo vse otroke. Obliki frontalne vadbe sta poligon in štafete. Poligon: po navadi ga postavimo v obliki kroga ob robu telovadnice. Otroci izvajajo gibalne naloge v koloni tako, da se postopoma neprekinjeno premikajo naprej po pripravljeni stezi. Otroci praviloma začnejo vaditi na različnih mestih, s čimer se izognemo začetnemu zastoju. Štafete: uporabljamo predvsem v glavnem delu ure, praviloma na stopnji utrjevanja gibalnih nalog, za sprostitev pa včasih organiziramo tudi tekmovanje.

3.) *Individualna oblika*: pri predšolski športni vzgoji se individualno delo vpeljuje po navadi znotraj frontalnega ali skupinskega dela. Posebno poudarjanje individualne oblike dela niti ni posebno zaželeno, saj je eden izmed ciljev na področju gibanja, da predšolske otroke preko gibalnih dejavnosti pritegnemo v socialno integracijo (Videmšek, 2007).

4.9 Vsebine gibalne/športne aktivnosti

Otrok se lahko v sodobnem načinu življenja, ki je z razvojem informacijsko podprtega življenjskega sloga zanemaril nekoč osnovno komunikacijsko in transportno sredstvo, kljub vsemu še najbolj pogosto in učinkovito sreča s prepotrebnimi vsebinami gibalnih/športnih aktivnosti v vzgojno-izobraževalnih institucijah.

Kurikulum za vrtce vključuje dejavnosti, ki jih razvrščamo v naslednja področja: gibanje, jezik, umetnost, družba, narava, matematika. Kurikulum za področje gibanja mora biti prilagojen različnim potrebam, interesom in sposobnostim otrok tako, da optimalno prispeva k njihovem razvoju in zdravju.

Potrebi po gibanju in igri sta primarni otrokovi potrebi. Gibalni razvoj je v ospredju predvsem v prvih letih življenja in poteka od naravnih in preprostih oblik gibanja (plazenje, lazenje, hoja, tek itn.) do sestavljenih in zahtevnejših športnih dejavnosti.

V predšolskem obdobju otroci z igro pridobivajo raznovrstne gibalne izkušnje, ki jim prinašajo veselje in zadovoljstvo.

Z gibanjem razvijajo tudi intelektualne sposobnosti. Igra in gibanje imata pomembno vlogo tudi v socialnem in emocionalnem razvoju.

Pozitivne spodbude so temeljne motivacijske metode pri delu z najmlajšimi. K motivaciji za njihovo izvajanje odločilno prispeva prijetno in zaupno vzdušje, v katerem imajo otroci možnost izbire, raziskovanja in odkrivanja izvirnih rešitev nalog ter sprejemanja napak in neuspešnih poskusov kot naravnega, večkrat tudi veselega, igrivega dela učenja. V takšnem vzdušju se tudi odrasli z otroki igra in uči.

Globalni cilji so (Pišot in Jelovčan, 2006):

- omogočanje in spodbujanje gibalne dejavnosti otrok,
- zavedanje lastnega telesa in doživljanje ugodja v gibanju,
- omogočanje otrokom, da spoznajo svoje gibalne sposobnosti,
- razvijanje gibalnih sposobnosti,
- pridobivanje zaupanja v svoje telo in gibalne sposobnosti,
- usvajanje osnovnih gibalnih konceptov,
- postopno spoznavanje in usvajanje osnovnih prvin različnih športnih zvrsti,
- spoznavanje pomena sodelovanja ter spoštovanja in upoštevanja različnosti.

Določene cilje uresničujemo z različnimi vsebinami; na primer ravnotežje lahko razvijamo s kolesarjenjem, rolanjem, naravnimi oblikami gibanja, s hojo na hoduljah, stojo na ravnotežnem krožniku itd.

Z določenimi vsebinami lahko uresničujemo različne cilje, pri čemer uporabljamo ustrezne oblike in metode dela; na primer, če pri izvajanju naravnih oblik gibanja uporabimo poligon, razvijamo predvsem koordinacijo celega telesa, moč, ravnotežje, otroci iščejo lastne poti pri reševanju gibalnih problemov, če pa naravne oblike gibanja izvedemo v igralnih skupinah, otroci spoznavajo pomen medsebojnega sodelovanja itd. (Videmšek, 2007).

4.10 Splošna priporočila za izvajanje gibalne/športne dejavnosti otrok v okviru varstva na domu

Večina otrok uživa v gibalnih dejavnostih. K motivaciji za gibalne dejavnosti odločilno prispeva prijetno in zaupno vzdušje, v katerem imajo otroci možnost izbire, raziskovanja, odkrivanja in izvirnih rešitev nalog ter sprejemanja napak in neuspešnih poskusov kot naravnega, večkrat tudi humanega dela učenja. V takšnem vzdušju se tudi odrasli z otroki igra in uči, seveda če gre za takšne dejavnosti, pri katerih nadzorna vloga odraslega ni nujno potrebna.

Pomembna vloga odraslega je, da nudi otrokom ustrezne izzive in da jih vodi na osnovi pozitivnih strategij, ki omogočajo vsem otrokom, da se udeležujejo gibalnih dejavnosti sproščeno, brez strahu pred neuspehom ali zavrnitvijo.

Pri gibalnih dejavnostih odrasli otroke spodbuja, opogumlja, usmerja, preusmerja, popravlja, jim svetuje, pomaga, demonstrira, z njimi sodeluje, se igra in se tudi sam uči.

Otroke pozorno opazuje in spremlja njihov gibalni razvoj. Otroci iste starosti se namreč lahko v gibalnem razvoju, tako kot na drugih področjih razvoja, med seboj razlikujejo. Razlikujejo se tudi glede tega, katere vrste dejavnosti so jim ljubše. Pomembno je, da so dejavnosti načrtovane na osnovi temeljitega poznavanja in razumevanja otrokovega razvoja in potreb. Gibalne naloge naj odrasli izbira tako, da po težavnosti nekoliko presegajo trenutno stopnjo otrokovega razvoja.

Pomemben je tudi način, kako otrokom sporoča svoja spoznanja in pričakovanja. Otrokova prizadevanja, poskuse in rešitve mora jemati resno in objektivno. Spodbuja jih na skrben in smiseln način. S prepogosto in neopredeljeno pohvalo razvrednoti svojo vlogo in motivacijo

otroka, ki izhaja iz njegove lastne dejavnosti ter občutka veselja nad pridobivanjem in izpopolnjevanjem določenih znanj. Realna pričakovanja in ustrezne spodbude oziroma sugestije so odločilne za otrokov občutek uspeha oziroma neuspeha.

Posebno pozornost in skrb naj odrasli nameni otrokom, ki so izrazito gibalno nadarjeni in tistim, ki so gibalno šibkejši. Prve vodi pri razvoju njihove nadarjenosti, druge pa podpira in opogumlja pri premagovanju njihove šibkosti.

Gibalna dejavnost naj se skuša povezovati tudi z drugimi področji (jezik, narava, družba, umetnost, matematika). Po različno intenzivnih dejavnostih naj se z otrokom pogovarja o spremembah, ki jih zaznavajo na svojem telesu (zadihanost, utrip srca, znojenje, zardelost, žeja, utrujenost), zakaj te spremembe nastanejo in kaj pomenijo z vidika zdravja. Seznanja naj jih z osnovnimi principi osebne higiene in skrbi, da jih otroci po vadbi dosledno izvajajo. Med gibalno dejavnostjo naj otroci spoznavajo barve, različne oblike, razvijajo sposobnost slušnega in vidnega zaznavanja ter ustvarjalnosti. Odrasli naj pogosto uporabljajo različne izraze, kot so: hitro, počasi, zmerno, naravnost, vijugasto, cik-cak, naprej, nazaj, okoli, v, na itd., saj bodo otroci te pojme in izraze najlažje razumeli in usvojili v povezavi z gibanjem.

Odrasli naj uporabljajo raznovrstne oblike dela (poligon, delo po postajah, delo z dopolnilnimi in dodatnimi nalogami, štafete ...) ter različne standardizirane in improvizirane pripomočke.

Dejavnosti naj organizira tako, da bodo otroci čim bolj aktivni (brez čakanja v dolgih kolonah). Tiste otroke, ki ne želijo sodelovati, naj poskuša pridobiti s spodbujanjem in motiviranjem oziroma jim ponudi druge zanimive dejavnosti. Odrasli naj skupaj z otroki pripravijo oziroma pospravijo športno orodje in rekvizite.

Dejavnosti naj bodo različne po vsebini, trajanju, prostoru in vlogi odraslih (na primer kotalkanje na zunanjem igrišču v obliki športnega dopoldneva, dejavnosti z žogo v telovadnici v obliki športnega popoldneva – sodelovanje s starši, gibalna minuta v igralnici itd.). Čas izvajanja naj bo vnaprej določen in priložnosten (Videmšek, 2007).

4.11 Športna igralnica in športni pripomočki v okviru varstva otrok na domu

Večina otrok se s športno vzgojo prvič sreča v vrtcu, saj je gibanje eno od področij dejavnosti, ki jih vsebuje Kurikulum za vrtce (1999). Poleg ustreznih strokovnih programov lahko h

kakovostnejši predšolski športni vzgoji v veliki meri prispevamo tudi s primernim izborom športnih pripomočkov in igral ter z ustreznim prostorom.

Športna igrala in športni pripomočki morajo biti primerni za izvajanje različnih dejavnosti, varni in privlačni za otroke. Ustrezni naj bodo s količinskega in vsebinskega vidika. Vsebujejo naj predvsem elemente pripomočkov za športno vzgojo v predšolskem obdobju, seveda pa morajo imeti tudi lastnosti igrač.

Videmškova (2007) predlaga za izvajanje športne vzgoje otrok naslednjo opremo:

- univerzalne blazine za vadbo,
- polivalentne blazine (različnih barv, oblik in velikosti),
- plezalne lestve (različnih izvedb),
- večnamensko plezalo (mreža, drog, vrv),
- tobogan (z varnostno ograjo),
- prožno ponjavo z ustrežno zaščito (primerno teži otroka),
- mini koš (prenosni),
- sestavljivi gol za nogomet ali hokej,
- stojala,
- obroče (manjše, srednje in velike, različnih barv),
- podstavke za stojala in obroče,
- žoge (različne po velikosti, teži, materialu, barvi),
- velike žoge,
- loparje za tenis in mehke teniške žogice (s krajšim ročajem in počasno žogico),
- hokejske palice in žogice za mini hokej (super safe),
- loparje in žogice za badminton (s krajšim ročajem in počasno žogico),
- tarčo za žogice in druge rekvizite,
- frizbije,
- balone različnih barv in velikosti,
- kolebnice (nastavljive po dolžini),
- elastiko,
- barvne rutice,
- kije,
- barvne gumijaste obročke,

- stožce,
- ravnotežni krožnik,
- skiroje,
- rolerje,
- sani,
- snežne lopate,
- smuči, smučarske čevlje, palice,
- drsalke,
- plavajoče in potopljive figurice,
- plavalne deske,
- žogice za pihanje (lahko za namizni tenis),
- male bazenčke,
- voziček za športne pripomočke.

4.12 Primeri gibalnih/športnih dejavnosti za otroke v predšolskem obdobju glede na starostno obdobje, ki se izvajajo v okviru varstva otrok na domu

V okviru varstva otrok na domu se lahko izvajajo različne gibalne/športne dejavnosti. Če imamo dovolj velik prostor na število otrok, pa lahko vadbo še bolj popestrimo z različnimi gibalnimi igrami.

Dejavnosti se lahko na različne načine povezujejo, dograjujejo in dopolnjujejo.

4.12.1 Naravne oblike gibanja

Naravne oblike gibanja so osnovna gibanja, ki so pomembna za življenje. Z razvojem človeške vrste se je spreminjal način življenja, z njim pa tudi aktivnosti, ki jih je moral človek obvladovati za svoj obstoj. Naravne oblike gibanja spremljajo človeka od rojstva do smrti in mu omogočajo dejavno ter kakovostno življenje.

Naravne oblike gibanja (primeri):

- hoja: je osnovna oblika gibanja,
- tek: je poleg hoje najnaravnejši človekov gibalni izraz,
- skok: je sestavljen iz odriva, leta in doskoka,
- plezanje: vsebuje pravilo treh opornih točk, saj če sta le dve, pademo dol. Plezamo po različnih plezalih v telovadnici, igralnici, kot so: letvenik, lestev, drog, plezalna stena ... in v naravi po drevju, skali ... Pri plezanju moramo upoštevati načelo varnosti in asistence,
- lazenje: je gibanje, ki ga izvajamo s pomočjo rok in nog, trup pa je nekoliko dvignjen od podlage,
- plazenje: je gibanje, pri katerem si pomagamo z rokami, nogami in trupom, pri čemer je trup v stiku s podlago. Uporabljamo različne površine (tla, klop) po naklonu navzgor, navzdol, skozi različne oblike in barve ovir,
- valjanje, kotaljenje: lahko izvajamo naprej, nazaj, po ravnini, strmini navzdol, z deli telesa v različnih položajih,
- dviganje in nošenje: otrok spozna pri pripravi in pospravljanju različnih športnih pripomočkov, kot so: žoge, kiji, blazine ...

Naravne oblike gibanja se lahko izvajajo *elementarno* (v osnovnih oblikah, v olajšanih in oteženih razmerah), *tako da jih popestrimo in otežimo z uporabo drobnih rekvizitov* (kolebnice, žoge, palice,..) **ali pomožnih in glavnih orodij** (klopi, skrinje, bradlje, krogi ...), *z uporabo elementarnih iger s preprostimi in zanimivejšimi oblikami gibanja* (Pišot in Jelovčan, 2006).

4.12.1.1 Naravne oblike gibanja (od 1. do 3. leta starosti)

Pri tej starostni skupini lahko izvajamo naslednja gibanja:

- hoja (po ravnih in neravnih tleh; stopnicah – navzgor, navzdol; po različnih površinah – po plastični masi, parketu, travi, vodi, listju, snegu, ledu ...),
- korakanje, tekanje (po različnih površinah: travi, parketu, plastični masi ... v različne smeri, z različno hitrostjo, z različnimi pripomočki),

- lazenje, plazenje (po različnih površinah; po tleh, klopi; po naklonu navzgor, navzdol; pod, čez, skozi različna igrala; v različne smeri; z različnimi pripomočki),
- plezanje (po različnih plezalih – letvenik, lestev z različnim naklonom, blazine ...),
- skoki, poskoki (na mestu, v gibanju; v daljino, v globino, v višino; s pomočjo pripomočkov – v obroče, s črte na črto, čez palice, s pomočjo male ponjave, čez elastiko),
- dvigovanje, nošenje (otrok pomaga pripraviti in pospraviti različne športne pripomočke – žoge, kije, manjše blazine itd.; izvaja igre z dvigovanjem in prenašanjem predmetov itd.),
- valjanje (naprej, nazaj; po ravnini, po strmini navzdol, z deli telesa v različnih položajih – roke iztegnjene, roke ob telesu itd.),
- potiskanje, vlečenje (vozička, sovrstnikov, vrvi, različnih predmetov itd.).

4.12.1.2 Naravne oblike gibanja (od 3. do 6. leta starosti)

Pri tej starostni skupini lahko nadgradimo prejšnje znanje:

- hoja (po ravnih in neravnih tleh; stopnicah – navzgor, navzdol; po različnih površinah – po plastični masi, parketu, travi, vodi, listju, snegu, ledu ...),
- korakanje, galopiranje, tek, skiping (po različnih površinah – travi, parketu, plastični masi ...; v različne smeri; z različno hitrostjo; z različnimi pripomočki),
- različne tekalne igre (skupinski teki brez in z menjavo mest; štafetne igre), pri čemer otroci startajo z različnih položajev (visoki start, sede, leže ...),
- plezanje (v zaprtem prostoru: po različnih plezalih – letvenik, lestev, drog, blazine, plezalna stena ... in v naravi: drevje, skale ...),
- lazenje, plazenje (po različnih površinah; po tleh, po klopi; po naklonu navzgor, navzdol; skozi različne oblike in barve ovir – trikotnik, kvadrat, različni predori itd.; pod ovirami, čez ovire; po trebuhu, hrbtu, bočno; naprej, nazaj, vstran; s pripomočki – z žogo v roki, z obročkom na glavi ...; v sodelovanju s sovrstnikom – pod rokami, med nogami, pod telesom),
- skoki, poskoki: po eni nogi, sonožno; na mestu, v gibanju; v daljino, globino, višino, naprej, nazaj; z mesta, z zaletom; bočno; s pomočjo pripomočkov – v obroče, po krogcih, s črte na črto, čez palice ...; čez kline lestve; s pomočjo male prožne ponjave;

čez kolebnico, čez elastiko – z mesta, z zaletom; enonožno, sonožno; čez jarke, z drevesa, s kamna na kamen ...),

- valjanje (naprej, nazaj, po ravnini, strmini navzdol; z deli telesa v različnih položajih – roke iztegnjene, noge pokrčene itd.; preval naprej – po blazini z naklonom, na ravnini; s pomočjo in brez; preval nazaj – po blazini z naklonom, na ravnini; vedno s pomočjo),
- dvigovanje, nošenje (otrok pomaga pripraviti in pospraviti različne športne pripomočke – žoge, kije, manjše blazine itd.; izvaja štafetne in druge igre z dvigovanjem in prenašanjem predmetov itd.),
- potiskanje, vlečenje (vozička, sovrstnikov, vrvi, različnih predmetov itd.).

4.12.1.3 Didaktična priporočila

Pri naravnih oblikah gibanja upoštevamo naslednja priporočila (Videmšek in Visinski, 2001):

- gibalne dejavnosti organiziramo v zaprtem prostoru ali v naravi,
- odstranimo nevarnosti za poškodbe,
- nevarna mesta (po različnimi plezali, klopjo, gredjo ...) zavarujemo z blazinami,
- otroke seznanjamo z osnovnimi varnostnimi ukrepi, potrebnimi pri gibanju,
- otrokom omogočamo spoznavati različne športne pripomočke (letvenik, švedska skrinja, obroči, kiji ...),
- otroke navajamo na pomoč pri pripravljanju in pospravljanju športnih pripomočkov,
- otrokom omogočamo, da lahko samostojno iščejo lastne rešitve (način plazenja čez oviro, skok čez jarek, oponašanje gibanja različnih živali),
- po potrebi gibanje demonstriramo ali za izvedbo demonstracije določimo enega izmed otrok, ki naj bo na takšnem mestu, da ga lahko vsi vidijo. Pri posameznih nalogah pazimo, da jih otroci izvajajo točno po navodilih in jim tudi razložimo, zakaj je to potrebno,
- mlajšim in manj spretnim otrokom pri določenih gibalnih nalogah (na primer preval, skok v globino, hoja po gredi ...) pomagamo,
- gleda na prostor in število otrok lahko uporabimo različne oblike dela (frontalna, skupinska, individualna, delo po postajah, delo z dopolnilnimi nalogami in dodatnimi nalogami, poligon, štafete ...). Dejavnost organiziramo tako, da bo tekoča, brez zastojev,
- pri zahtevnih nalogah (na primer preval, naloge na igralih) moramo biti vedno navzoči,

- gibalno šibkejše otroke še posebej spodbujamo in opogumljamo,
- otroku pomagamo, da zazna svoj napredek, ne glede na dosežke vrstnikov, in da ta napredek doživi kot uspeh. Otroke navajamo na spoštovanje različnosti.

4.12.1.4 Upravljanje s prsti, rokami in nogami (od 1. do 3. leta starosti)

Primeri upravljanj s prsti, rokami in nogami pri tej starostni skupini:

- igranje z raznobarvnimi žogicami, obročki, čepki in drugimi predmeti, ki omogočajo otroku gibanje s prsti in rokami,
- igra z vodo, peskom, snegom, blatom itd.,
- hoja z bosimi nogami po različnih talnih površinah (parket, blazine, vrv, plastični predmeti, trava, pesek, kamenje, blato, voda, asfalt itd.),
- prijemanje z nožnimi prsti (paličice, rutice, papir, kamenčki itd.),
- poskusi oblačenja, slačenja, obuvanja, sezuvanja.

4.12.1.5 Upravljanje s prsti, rokami in nogami (od 3. do 6. leta starosti)

Upravljanje s prsti, rokami in nogami kot nadgradnja pri starejših otrocih:

- igranje z raznobarvnimi žogicami, obročki, čepki in drugimi predmeti, ki omogočajo otroku gibanje s prsti in rokami,
- igra z vodo, peskom, snegom, blatom itd.,
- hoja z bosimi nogami po različnih talnih površinah (parket, blazine, vrv, plastični predmeti, trava, pesek, kamenje, blato, voda, asfalt itd.),
- prijemanje z nožnimi prsti (paličice, rutice, papir, kamenčki itd.),
- poskusi oblačenja, slačenja, obuvanja, sezuvanja.

4.12.1.6 Didaktična priporočila

Upoštevanje naslednjih priporočil (Videmšek in Visinski, 2001):

- otroci naj imajo možnost izbire in igranja z raznobarvnimi žogicami, obročki, čepki in različnimi pripomočki, ki vsebujejo gumbe, ročice, številčnice, sponke, zadrge itn.,
- otrokom ponudimo športne pripomočke, različne po materialu, obliki, barvi itn.,
- otroke spodbujamo, da se sami ali z našo pomočjo oblačijo, slačijo, obuvajo, sezuvalo ...

4.12.1.7 Vzpostavljanje in ohranjanje ravnotežja v različnih položajih in med gibanjem (od 1. do 3. leta starosti)

Primer vzpostavljanja ravnotežja pri najmlajših:

- stoja na eni nogi; hoja po črti, vrvi; hoja po nizki klopi; vzpostavljanje ravnotežja na deski na vzmeteh; na veliki žogi; na valju ...; guganje, zibanje itd.; vedno z našo pomočjo.

4.12.1.8 Vzpostavljanje in ohranjanje ravnotežja v različnih položajih in med gibanjem (od 3. do 6. leta starosti)

Nadgradnja vzpostavljanja ravnotežja pri drugi starostni skupini otrok:

- stoja na eni nogi (z odprtimi in zaprtimi očmi); hoja po črti, vrvi (ravni, vijugasti); hoja po klopi, nizki gredi, na različne načine (naprej, nazaj, bočno); vzpostavljanje ravnotežja na tako imenovani ravnotežni deski, ravnotežnem krožniku, deski na vzmeteh; velikih žogah; na hoduljah; plezanje po drevju, plezalih; guganje, zibanje itd.

4.12.1.9 Didaktična priporočila

Upoštevanje naslednjih priporočil (Videmšek in Visinski, 2001):

- izkoristimo čim več naravnih sredstev (šotori, hlodi, drevje, kamenje ...) in športnih pripomočkov (blazine različnih oblik, deske na vzmeteh, hodulje ...),
- otroci naj imajo možnost, da se sredstva in pripomočki raziščejo ter preizkusijo po lastnih poteh in načinih, posamezno in v skupinah – da sodelujejo, se drug od drugega učijo in zabavajo.

4.12.1.10 Izvajanje različnih kompleksov gimnastičnih vaj (od 3. do 6. leta starosti)

Primeri izvajanja različnih kompleksov gimnastičnih vaj:

- brez športnih pripomočkov in s pripomočki (žoga, balon, rutica, obroč itn.); samostojno, v parih; ob glasbeni spremljavi in brez nje; ob štetju.

4.12.1.11 Didaktična priporočila

Upoštevanje didaktičnih priporočil (Videmšek in Visinski, 2001):

- otroke razporedimo v tako imenovano neurejeno formacijo, kjer si vsak izbere svoj prostor tako, da je z obrazom obrnjen proti nam in da lahko neovirano izvaja gibe z rokami in nogami,
- vaje izvajajo vsi hkrati ali vsak po svoje. Pri istočasnem izvajanju jih vodimo z besedami (na primer gor, dol ...), lahko pa tudi štejemo,
- postopoma vpeljujemo nove pojme in izraze; poimenujemo različne položaje pri izvajanju gimnastičnih vaj (na primer razkoračna stoja, priročenje itn.),
- na začetku vaje demonstriramo, potem pa opogumljajoče popravljamo bistvene napake (na primer neustrezni začetni položaj) in otroke ozaveščamo o pomenu pravilnega izvajanja vaj. Šele s pravilno izvedbo namreč lahko dosežemo želeni cilj,

- enak kompleks gimnastičnih vaj naj otroci ponavljajo več vadbenih enot zapored, da se vaj tudi pravilno naučijo,
- število vaj v posameznem kompleksu je lahko različno, odvisno od zahtevnosti vaj, starosti, sposobnosti in razpoloženja otrok,
- vadbo lahko popestrimo z glasbo in različnimi pripomočki (žoga, kij, ruta itn.).

4.12.2 Elementarna gibanja

Pri razvoju in vzgajanju otroka skozi gibalno dejavnost ima izreden pomen spoznavanje in usvajanje različnih načinov gibanja, ki so večinoma filogenetsko (značilni za človeka kot vrsto) pogojeni. To so: hoja, tek, lazenje, plazenje, plezanje ... Gibanja, kot so plavanje, smučanje, drsanje idr., pa so zaradi svojih posebnosti in prostora dogajanja specifična, vendar tudi zelo pomembna. Prva so prirojena in se bodo prej ali slej pojavila (vsak otrok bo shodil, stekel in se plazil ali plezal), drugih, ontogenetsko (z razvojem posameznika) prilagojenih pa se mora človek naučiti. Zato je uvrščanje teh vsebin v delo z otrokom samoumevno in lahko bi rekli tudi življenjsko pomembno.

Ker so osnovna gibanja (osnovni gibalni vzorci) tako otroku kot odraslemu začetniku razvojno najbližja, jih je smiselno vključiti v naše delo in na njih graditi. Naj predstavljajo osnovo in podlago na poti k usvajanju sestavljenih in zahtevnejših gibanj (gibalnih stereotipov). Tega ne smemo pozabiti predvsem pri izboru vaj in nalog v fazi prilagajanja na aktivnost in pri učenju preprostejših gibalnih nalog (Pišot in Jelovčan, 2006).

4.12.2.1 Didaktična priporočila za izvajanje elementarnih iger

Pri izvedbi elementarnih iger upoštevamo naslednja priporočila (Videmšek, Šiler in Fišer, 2002):

- Igro kratko, jedrnato in jasno razložimo ter jo tudi demonstriramo. Pravila naj ne bodo prezahtevna in dvoumna. Pri razlagi stojimo tako, da nas otroci dobro vidijo.
- Otroke razporedimo v številčno in kakovostno enakovredne skupine, kar praviloma zagotovi njihovo večjo zavzetost v igri in s tem uresničitev ciljev. Če med izvajanjem

igre opazimo, da več otrok ni razumelo njenega bistva, jo prekinemo in posredujemo dodatne informacije ter po potrebi igro še enkrat demonstriramo.

- Igro poskušamo organizirati tako, da so dejavni vsi otroci. Vsak naj izvede določeno nalogo čim večkrat. Otroke, ki ne želijo sodelovati, spodbujamo k sodelovanju oziroma jim ponudimo druge zanimive dejavnosti.
- Pri izvajanju elementarnih iger postopoma omogočamo otroku, da se seznanja z osnovnimi pojmi, poimenovanji predmetov in pravil. Otrok naj spoštuje osnovna pravila, saj lahko le tako uresničimo postavljene cilje. Če se pravila ne nanašajo na uresničevanje izbranih ciljev ali na omejitvev grobosti, pustimo, da se igra razživi in jo čim manj prekinjamo. Če je le mogoče, igro izvedemo do konca.
- Pri izbiri in organizaciji elementarnih iger upoštevamo načelo postopnosti, od lažjega k težjemu, od manj zahtevnih k zahtevnejšim oblikam itd.
- Ko opazimo, da motiviranost za igro upada, jo čim prej končamo ali spremenimo oziroma dopolnimo pravila. Pravila lahko spreminjamo in prilagajamo trenutnim potrebam (prostor, število otrok, njihovo razpoloženje ...).
- Odmore med posameznimi igrami izkoristimo za razlago in pogovor (ugotavljanje otrokovih odzivov, dajanje napotkov, otrok opiše svoje gibanje itd.).
- Po koncu igre se z otrokom pogovorimo o njej in ga spodbujamo, da tudi sam izrazi svoje občutke.
- Izbrano igro lahko ponovimo večkrat, v isti vadbeni enoti oziroma več zaporednih vadbenih enotah. Tako bo otrok igro dojel in se v njej izrazil.
- V igri dopuščamo tekmovalnost, tako da bo otrok doživljal pomoč drugim, sodelovanje, vztrajnost, borbenost in odločnost. V sproščenem razpoloženju naj doživlja veselje ob uspehu, pa tudi sprejemanje poraza kot sestavnega dela tekmovalnih situacij.

4.12.2 2 Izvajanje elementarnih iger (od 1. do 3. leta starosti)

Primeri izvajanja elementarnih iger pri tej starostni skupini:

- lovljenje, skrivanje, rajanje itd.; brez pripomočkov in s pripomočki.

4.12.2.3 Izvajanje elementarnih iger (od 3. do 6. leta starosti)

Primeri izvajanja elementarnih iger pri tej starostni skupini:

- lovljenje, skupinski teki z menjavo mest, štafetne igre, igre ravnotežja, preciznosti, hitre odzivnosti itd.; brez pripomočkov in s pripomočki.

4.12.2.4 Didaktična priporočila

Upoštevanje naslednjih priporočil (Videmšek in Visinski, 2001):

- pravila igre razložimo kratko, jedrnato in vsem razumljivo (po potrebi tudi demonstriramo),
- pravila lahko spreminjamo in prilagajamo trenutnim potrebam (prostor, število otrok, njihove sposobnosti in razpoloženje ...). Otroci naj z izkušnjo spoznajo pomen spoštovanja pravil oziroma poštene igre (fair play),
- igralni čas uravnavamo glede na razpoloženje otrok in njihovo hotenje,
- če je le mogoče, vadbo organiziramo tako, da so dejavni vsi otroci. Tiste, ki ne želijo sodelovati, spodbujamo k sodelovanju oziroma jim ponudimo druge zanimive dejavnosti,
- če otroci tekmujejo, naj bodo skupine številčno in kakovostno enakovredne, otroci se morajo držati vsaj osnovnih pravil,
- igro čim manj prekinjamo, če je le možno, naj jo otroci izvedejo do konca,
- v igre uvajamo tekmovalnost tako, da otroci doživljajo solidarnost, sodelovanje, vztrajnost, borbenost in odločnost,
- v sproščenem razpoloženju naj otroci doživljajo veselje ob uspehu in razvijajo sposobnost športnega sprejemanja poraza kot sestavnega dela tekmovalne igre.

4.12.3 Osnovne dejavnosti z žogo v okviru varstva otrok na domu

4.12.3.1 Primeri dejavnosti z žogo od 1. do 3. leta starosti, ki se lahko izvajajo v okviru varstva otrok na domu

Primeri teh dejavnosti so naslednji:

- ✦ domišljjsko igranje z žogami, ki so različne po velikosti, teži, materialu, barvi,
- ✦ poigravanje z žogami, ki so različne po velikosti, barvi, materialu, obliki, teži,
- ✦ nošenje ene ali več žog do postavljenega cilja, v koš (žoge so različne velikosti),
- ✦ kotaljenje žoge z roko ali nogo do postavljenega cilja,
- ✦ metanje žog, ki so različne po velikosti, materialu, s kratkih razdalj,
- ✦ ciljanje kegljev z veliko žogo, nato z vedno manjšo žogo,
- ✦ odbijanje balona z obema rokama, z eno roko, z glavo, s hrbtom,
- ✦ odbijanje lahke žoge z obema rokama od tal,
- ✦ podajanje in lovljenje riževe vrečke, žog z različnimi polnili,
- ✦ podajanje in lovljenje žog posebnih oblik (večanje razdalje med metalcem in lovilcem žog),
- ✦ igrice z žogo z različnimi načini gibanja z žogo.

4.12.3.2 Primeri dejavnosti z žogo od 3. do 6. let starosti, ki se lahko izvajajo v okviru varstva otrok na domu

Primeri teh dejavnosti:

- ✦ domišljjsko igranje z žogami, ki so različne po velikosti, teži, materialu, barvi,
- ✦ poigravanje z žogami, ki so različne, po velikosti, barvi, materialu, obliki, teži, z različnimi deli telesa, s pripomočki (palice, loparji),
- ✦ nošenje ene ali več žog do postavljenega cilja ali v koš (žoge so različnih oblik), na različne načine (brez ovir, preko njih, pod njimi),
- ✦ kotaljenje ene ali več žog z roko ali nogo do postavljenega cilja, naravnost ali okrog stožcev brez pripomočkov ali s pripomočki (palica, kij ...),
- ✦ vodenje žoge z roko, nogo, okoli ovir ipd.,
- ✦ metanje žog različnih velikosti v zarisani krog na tleh ali v koš, dvignjen 10 cm od tal, v daljino, v steno,
- ✦ zadevanje različnih ciljev (mirujočih, v gibanju) z roko, nogo, brez pripomočkov in s pripomočki (palica, kij, lopar), ciljanje kegljev z veliko žogo,

- ✦ odbijanje balona z obema rokama, z eno roko, z glavo, s koleno, s pripomočki (loparjem, palico, kijem), v steno ali prijatelju,
- ✦ odbijanje lahke žoge z obema rokama od tal in vodenje okrog stožcev,
- ✦ podajanje in lovljenje riževih vrečk, rute ali žog z različnimi polnili na mestu ali v gibanju,
- ✦ metanje in lovljenje žog različnih oblik (večanje razdalje med podajalcem in lovilcem žoge),
- ✦ različne igre z žogo, pri katerih so vključeni različni načini gibanja.

4.13 Analiza anketnega vprašalnika

1.) Cilji raziskave

Cilj ankete je na podlagi dobljenih rezultatov ugotoviti:

- koliko anketirancev (staršev) pozna obliko varstva otrok na domu, ko varuje varuška;
- ali bi svojega otroka vpisali v varstvo otrok na domu s poudarkom na gibalnih/športnih dejavnostih;
- kakšen odnos imajo starši do varstva otrok na domu kot rešitve glede na to, da so vrtci danes dokaj zasedeni;
- ugotoviti njihovo mnenje glede prednosti in slabosti varstva otrok na domu s poudarkom na gibalnih/športnih dejavnostih.

2.) Metode dela

- a) **Preizkušanci:** anketiranci so bili starši, ki imajo mlajše otroke (mlade družine). Anketni vprašalnik je rešilo 44 anketirancev, med njimi je bilo 36 žensk in 8 moških. Največ anketirancev je bilo v starosti od 31 do 40 let, sledili so anketiranci v starosti od 21 do 30 let, 8 jih je bilo starih nad 40 let in eden do 20 let.
- b) **Pripomočki:** za doseg rezultatov smo uporabili anketni vprašalnik. Le-ta vsebuje 15 vprašanj. Pri nekaterih vprašanjih je imel anketiranec na voljo določeno število

možnih odgovorov, pri nekaterih odgovorih je lahko zapisal svoje mnenje (drugo). Ostala vprašanja so ponujala alternativni odgovor (da, ne).

- c) **Postopek:** poslanih je bilo 55 anketnih vprašalnikov, vrnilo se jih je 44. Večina vprašalnikov je bila poslana staršem otrok iz 1. razreda osnovne šole, nekaj anket pa je bilo poslanih tudi preko elektronske pošte. Sledilo je prepis podatkov iz ankete v Excel in nato štetje odgovorov. Pomembnejši podatki so prikazani s stolpčnim grafikonom.

3.) Rezultati in razprava

3.1 Lastnosti anketirancev:

Anketni vprašalnik je vrnilo 44 anketirancev (med njimi 36 žensk in 8 moških). Največ anketirancev je bilo v starosti od 31 do 40 let, sledili so anketiranci od 21 do 30 let, 8 jih je bilo starih nad 40 let ter eden do 20 let.

Glede na izobrazbo je bilo največje število anketirancev s 4- ali 5-letno srednjo šolo ter visoko strokovno šolo ali univerzo. Sledili so anketiranci z višjo strokovno šolo, z 2- ali 3-letno poklicno šolo ter eden z osnovno šolo.

Glede na status je večina anketirancev (60%) redno zaposlenih za nedoločen čas, 18 % anketirancev je zaposlenih za določen čas, 18 % je nezaposlenih, eden je redno zaposlen kot izredni študent, eden pa je študent.

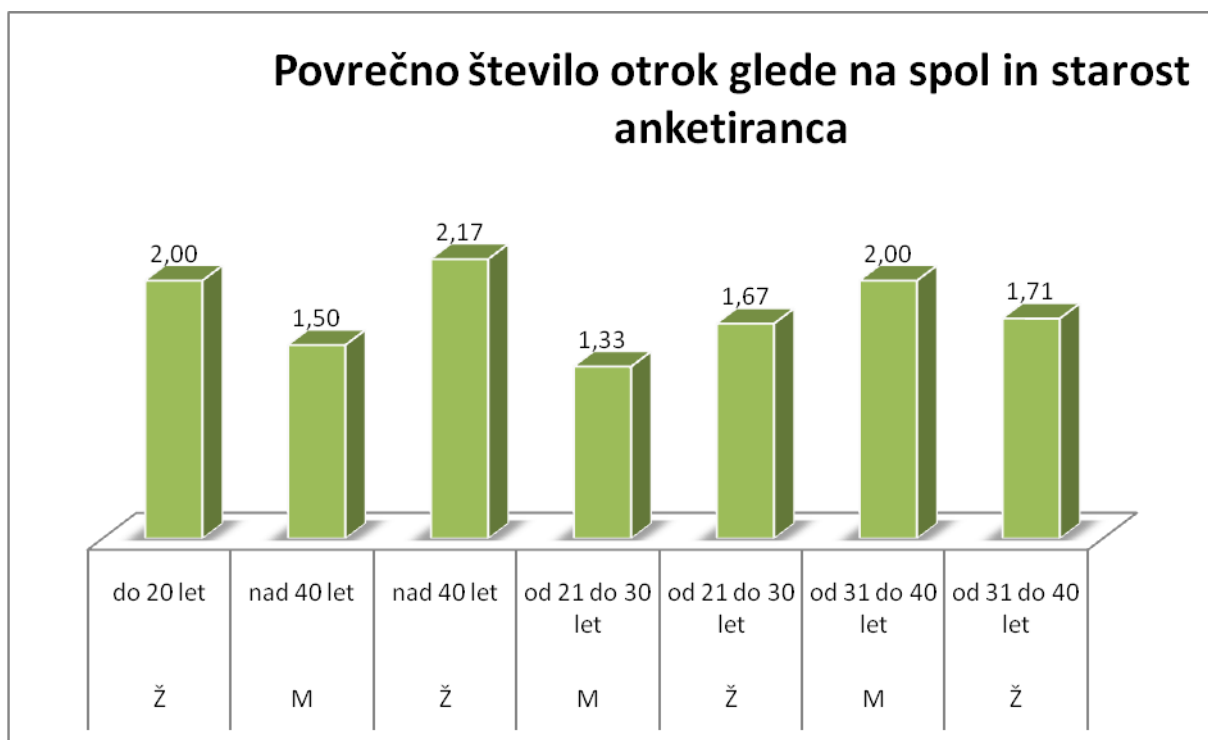
Večina anketirancev se občasno ukvarja s športom (52 %), 8 anketirancev (18 %) se ukvarja s športom 3-krat na teden, enako število se jih ukvarja s športom 2-krat na teden, štirje (9 %) se s športom ne ukvarjajo, eden pa se s športom ukvarja vsak dan.

3.2 Povprečno število otrok glede na spol in starost anketiranca

Največje število otrok je pri ženskah nad 40 let (2,17). Sledijo ženske od 31 do 40 let (1,71) ter ženske od 21 do 30 let (1,67).

Največje število otrok pri moških je v starosti od 31 do 40 let (2 otroka), sledijo moški nad 40 let (1,5) ter moški v starosti od 21 do 30 let (1,33).

Povprečna starost, ko se ljudje odločajo za otroke, se zvišuje.

Slika 1. Povprečno število otrok glede na spol in starost anketiranca.

3.3 Analiza 6. vprašanja: Ali vaši otroci obiskujejo/so obiskovali katero koli drugo obliko varstva otrok (ne javni vrtec) glede na izobrazbo in status?

Analizo tega vprašanja smo naredili tako, da so predstavljeni samo tisti podatki, ki najbolj izstopajo.

18 % anketirancev, ki imajo visoko strokovno izobrazbo ali univerzo in so redno zaposleni za nedoločen čas, je odgovorilo, da njihovega otroka varujejo stari starši.

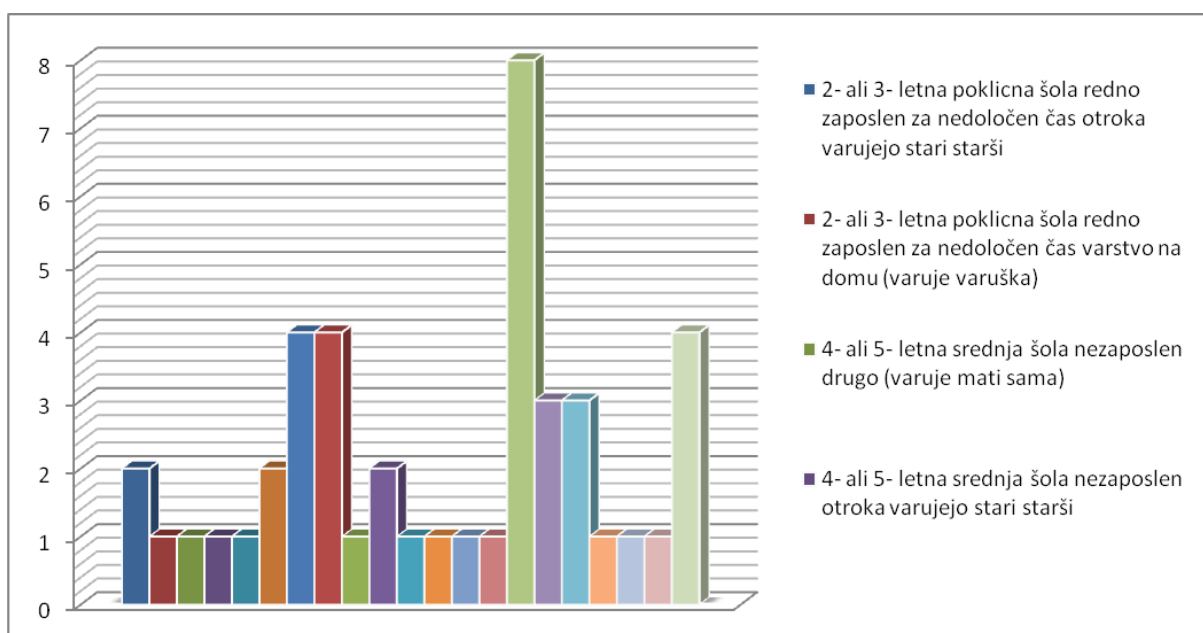
Enako je odgovorilo 9 % anketirancev z visoko strokovno izobrazbo ali univerzo, redno zaposlenih za določen čas.

9 % anketirancev s 4- ali 5-letno srednjo šolo, redno zaposleni za določen čas, so obkrožili, da njihovega otroka varujejo stari starši. 9 % anketirancev z enako izobrazbo pa ima otroka v varstvu, kjer ga varuje varuška.

7 % anketirancev z visoko strokovno izobrazbo ali univerzo, zaposlenih za določen čas, je obkrožilo odgovor, da varujejo otroka stari starši.

7 % anketirancev z visoko strokovno šolo ali univerzo, redno zaposleni za nedoločen čas, je obkrožilo varstvo otrok na domu (varuje varuška).

Iz tega lahko sklepamo, da veliko staršev daje otroke v varstvo svojim staršem, ne glede na izobrazbo ali status. Sledi jim varstvo otrok na domu, ko varuje varuška. Pod drugo pa so večinoma naštevili, da otroka varuje mati sama ali občasno oče.

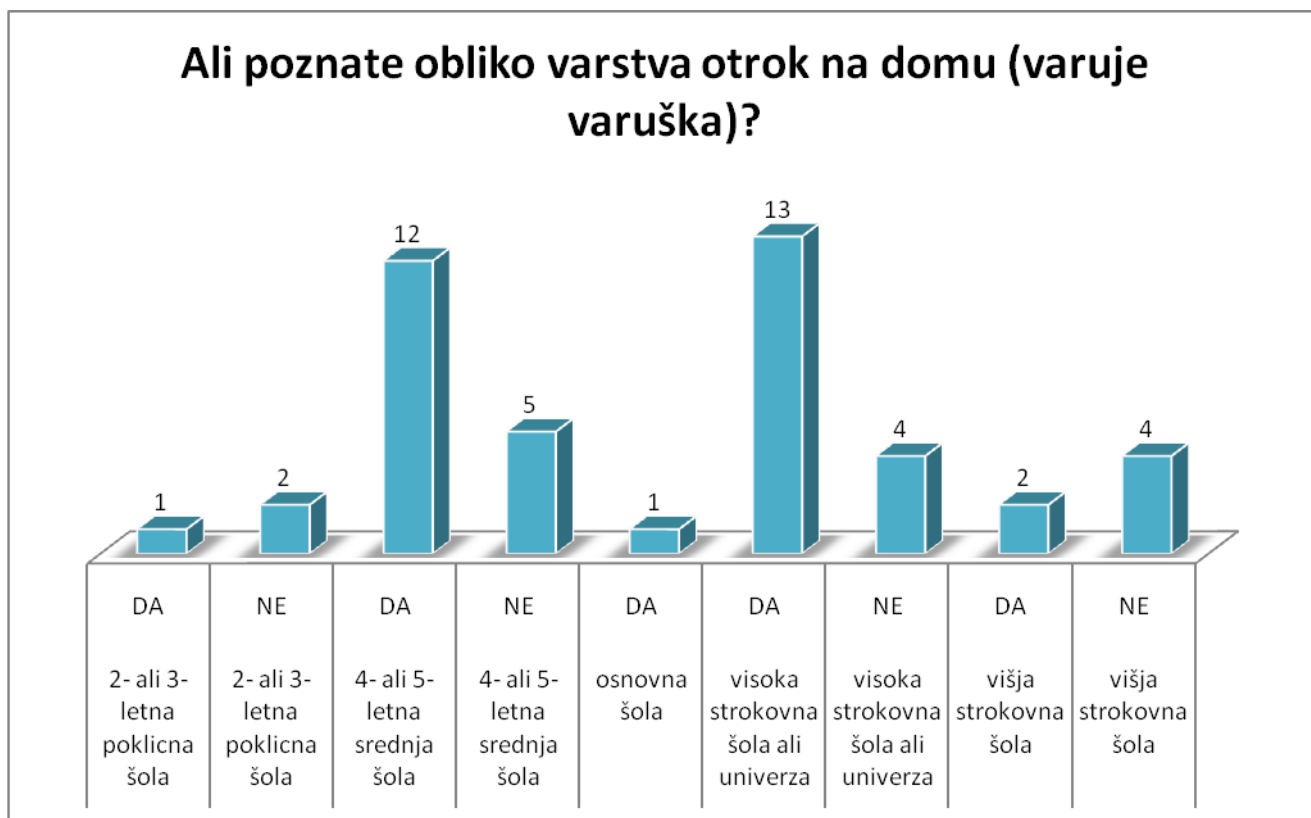

Slika 2. Različne oblike varstva otrok glede na izobrazbo in status.

3.4 Analiza 7. vprašanja: Ali poznate obliko varstva otroka na domu (varuje varuška) glede na izobrazbo?

66 % anketirancev je odgovorilo, da poznajo takšno obliko varstva na domu, kjer otroka varuje varuška. Med njimi je bilo 30 % anketirancev z visoko strokovno šolo ali univerzo, 27 % anketirancev, ki se je strinjalo s tem vprašanjem, je bilo s 4- ali 5-letno srednjo šolo, 5 % jih je bilo z višjo strokovno šolo, 2 % z osnovno šolo ter 2 % z 2- ali 3-letno poklicno šolo.

34 % anketirancev je odgovorilo, da te oblike varstva otrok na domu ne poznajo. Med njimi jih je bilo 11 % s 4- ali 5-letno srednjo šolo, 9 % z visoko strokovno šolo ali univerzo, 9 % z višjo strokovno šolo ter 5 % z 2- ali 3-letno poklicno šolo.

Slika 3. Grafični prikaz 7. vprašanja glede na izobrazbo.

3.5 Analiza 8. vprašanja: Se vam zdi varstvo otrok na domu ena izmed rešitev glede na to, da so vrtci dokaj zasedeni?

66 % anketirancev se strinja s tem, da je varstvo otrok na domu ena izmed rešitev glede na to, da so vrtci dokaj zasedeni. 23 % anketirancev se je zelo strinjalo s to trditvijo, 7 % jih ni bilo odločenih, 2 % se s to trditvijo nista strinjala in 2 % se zelo nista strinjala.

Odgovori kažejo na to, da je potreba po varstvu otrok na domu velika in da je potrebno na tem področju nekaj sprememb (ali gradnja javnih vrtcev, financiranje zasebnikov, ki se odločajo za varstvo otrok na domu ...).

3.6 Analiza 9. vprašanja: Podpirate delovanje ljudi, ki se ukvarjajo z varstvom otrok na domu?

98 % anketirancev podpira delovanje ljudi, ki se ukvarjajo z varstvom otrok na domu, le 2 % pa se s tem ne strinja.

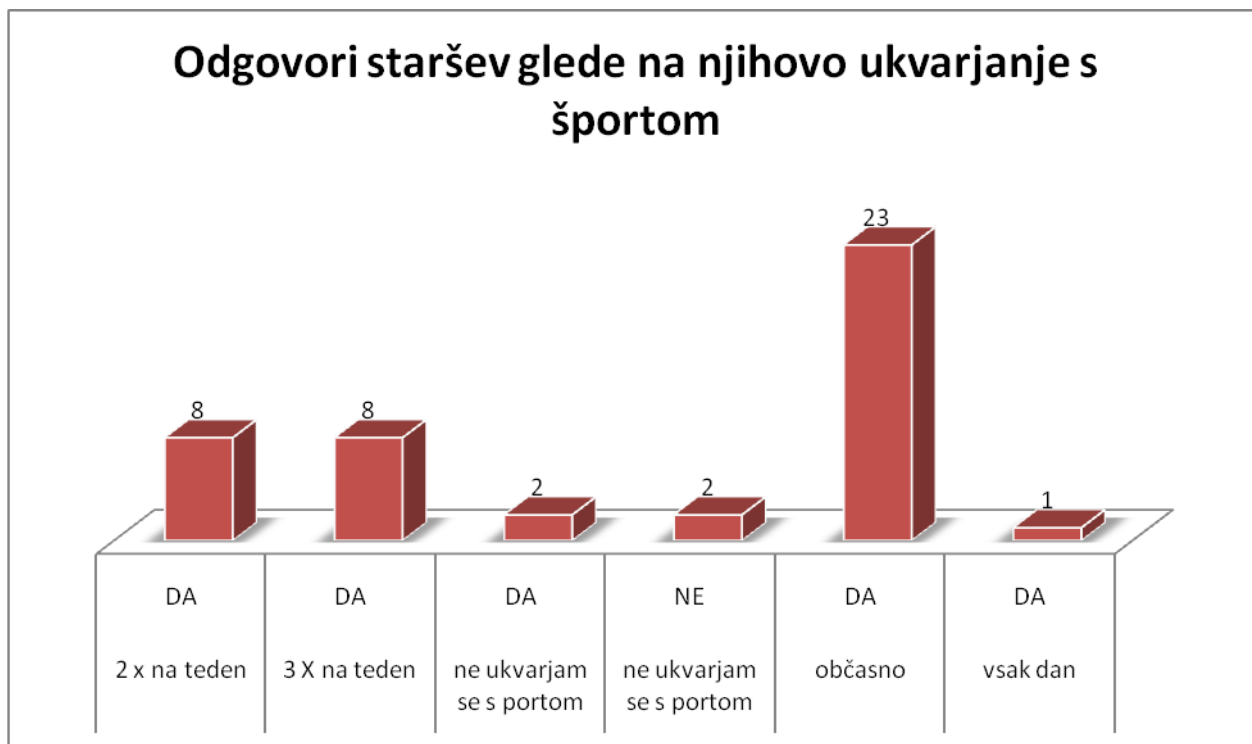
3.7 Analiza 10. in 11. vprašanja skupaj

10. vprašanje: Ali bi vpisali svojega otroka v varstvo otrok na domu s poudarkom na gibalnih/športnih dejavnostih?

11. vprašanje: Ali se ukvarjate s športom?

96 % anketirancev je odgovorilo, da bi svojega otroka vpisali v varstvo otrok na domu s poudarkom na gibalnih/športnih dejavnostih. Med njimi je bilo največ tistih, ki se s športom ukvarjajo občasno (52 %). Sledili so tisti, ki se s športom ukvarjajo 3-krat na teden (18 %) in enako število je bilo tistih, ki se s športom ukvarjajo 2-krat na teden. 5 % anketirancev je odgovorilo, da bi svojega otroka vpisali v takšno obliko varstva otrok na domu, kljub temu, da se s športom ne ukvarjajo.

5 % anketirancev ne bi svojega otroka vpisalo v takšno obliko varstva otrok na domu in tudi sami se ne ukvarjajo s športom.

Slika 4. Grafični prikaz odgovorov staršev glede na njihovo ukvarjanje s športom.

3.8 Analiza 12. vprašanja: Menite, da je v Sloveniji dobro poskrbljeno za varstvo otrok?

73 % anketirancev je na vprašanje odgovorilo, da v Sloveniji ni dobro poskrbljeno za varstvo otrok. 27 % pa jih je odgovorilo, da je dobro poskrbljeno za varstvo otrok.

Iz tega lahko sklepamo, da morajo biti na tem področju določene spremembe.

3.9 Analiza 13. vprašanja: Če ne bi dobili varstva za otroka v vrtcu, bi povprašali za varstvo otrok na domu.

73 % anketirancev se je strinjalo, da bi povprašali za varstvo otrok na domu, če ne bi dobili varstva za otroka v vrtcu. 32 % anketirancev se zelo strinja s to trditvijo, 5 % anketirancev pa ni odločenih.

Kar bi lahko sklepali iz tega, je, da bi se starši obrnili na pomoč in rešitve iskali pri varstvu otrok na domu.

3.10 Analiza 14. vprašanja: Kaj bi bila po vašem mnenju prednost varstva otrok na domu?

68 % anketirancev je odgovorilo, da je po njihovem mnenju prednost varstva otrok na domu v tem, da posamezni otrok dobi večjo pozornost. Ostali so se strinjali s tem, da je bolj kontrolirano delovanje, ker je število otrok manjše.

Pod drugo, kot prednost varstva otrok na domu, so bili mnenja, da je tudi manj boleznih ter bolj osebni pristop do otrok.

3.11 Analiza 15. vprašanja: Kaj bi bila po vašem mnenju slabost varstva otrok na domu?

52 % anketirancev se je odločilo, da je po njihovem mnenju slabost varstva otrok na domu število otrok glede na to, da je otrok manj in je posledično zato tudi manj izkušensko bogato okolje. 36 % anketirancev je mnenja, da je slabost tudi prostor, če ni dovolj velik (da se otroci svobodno gibajo in imajo dovolj prostora za gibanje ter izvajanje določenih gibalnih nalog). Ostali anketiranci (12%) so pod drugo so navajali, da je slabost varstva otrok na domu prevelik strošek za starše, neizkušenost oziroma pomanjkljivo strokovno znanje varušek ter varnost prostora zaradi morebitnih stopnic in zunanjih površin (bližina ceste).

5.0 SKLEP

Otrokovo doživljanje in dojemanje sveta temelji na informacijah, ki izvirajo iz njegovega telesa, zaznavanja okolja, izkušenj, ki jih pridobi z gibalnimi dejavnostmi in gibalno ustvarjalnostjo v različnih situacijah. Z gibanjem otrok zaznava in odkriva svoje telo, preizkuša, kaj telo zmore, doživlja veselje in ponos ob razvijajočih se sposobnostih in spretnostih ter gradi zaupanje vase. Osnovni otrokovi potrebi sta potreba po gibanju in potreba po igri. Tega se zaveda vedno več ljudi oziroma staršev, zato so pripravljeni narediti vse za svojega otroka, da bi ti dve potrebi zadovoljili. Večina otrok uživa v gibanju in se z veseljem vključuje v spontane in vodene športne dejavnosti (Videmšek, 2001).

Vprašanje je, kje naj bi se odvijala vzgoja in varstvo predšolskih otrok, v družini ali izven nje, v specializiranih vzgojno-varstvenih organizacijah. Številne raziskave (na primer otrok od rojstva do šole, psihologija razvoja otroka) potrjujejo, da dojenčki, prav tako pa tudi starejši otroci ne potrebujejo ob sebi izključno samo svojih staršev, ampak predvsem ljubečega in skrbnega odraslega človeka.

Številni starši so izhod iz te situacije našli s pomočjo neformalne oblike varstva, ki ga nudijo varuške kot del plačanega neformalnega reproduktivnega dela. Povpraševanje po tej vrsti dela, tako kot v drugih evropskih državah, tudi v Sloveniji vse bolj narašča.

Potreba po varstvu otrok je v današnjem času vedno večja. Starši se odločajo, kam bodo oddali svojega otroka v varstvo. Najprej poskusijo v vrtcih in doma pri starih starših. Če te možnosti nimajo se odločijo za druge rešitve. Ena izmed njih je varstvo otrok na domu, ki postaja vedno bolj razširjena. Tisti, ki se za to odloča, mora dobro premisliti, iz kakšnega okolja prihaja, kje bi se varstvo ustanovilo, koliko otrok je v bližnji okolici, ali se še kdo ukvarja z varstvom otrok v bližini ...

Ko se odločimo odpreti varstvo otrok na domu, moramo upoštevati veliko določil in zakonov. Glede izobrazbe, prostorov, opremljenosti. In če ustanavljamo varstvo s poudarkom na gibalnih dejavnostih, še toliko bolj. Pozorni moramo biti glede opremljenosti s športnimi pripomočki, ki naj bodo za otroke čim bolj pestri, da se naučijo novih gibanj in gibanj, ki jim bodo v izziv. Težimo k temu, da vsak otrok ves čas napreduje, ponudimo mu okolje, ki je izkušnjsko bogato, glede na njegovo starost.

Če imamo možnost za ustanovitev varstva otrok na domu, materialne pogoje, ustrezen prostor in veselje do dela z otroki, nimamo razloga, da tega ne bi poizkusili.

Glede na dobljene rezultate iz anketnih vprašalnikov se večina staršev, ne glede na starost, izobrazbo in status, odloča za varstvo otrok pri starih starših. Zakaj je temu tako? Verjetno bi lahko razloge iskali v tem, kako težko je danes dobiti varstvo za otroka. Zato se starši strinjajo in podpirajo varstvo otrok na domu s poudarkom na gibalnih/športnih dejavnostih kot eno izmed rešitev tega problema. Vendar pa se zopet pojavi problem (ki ga starši navajajo kot slabost varstva otroka na domu), in sicer prevelik strošek zasebnega varstva. Morda bi morali na tem mestu vključiti nekoga, ki bi delno financiral to dejavnost (država, občina), saj bi se s tem rešile določene napetosti in skrbi. Pridobili bi nova delovna mesta, mladi pari bi lažje načrtovali družino, saj bi vedeli, da bo za varstvo njihovega otroka poskrbljeno ter s tem ne bodo bremenili svojih staršev.

Varstvo otrok na domu s poudarkom na gibalnih/športnih dejavnostih je anketirancem dokaj blizu, saj se večina med njimi ukvarja s športom. Svojega otroka bi vpisali v takšno obliko varstva na domu, saj se zavedajo, kako pomembno je gibanje v prvih letih življenja. In če otroku dovolj zgodaj nudimo izkušnjsko bogato okolje, vemo, da s tem pozitivno vplivamo na njegov razvoj in zdravo rast.

Življenjski slog vsakega posameznika se razvija vse življenje. Na začetku se ta slog oblikuje v ožjem družinskem krogu, pozneje predvsem v okolju, v katerem otrok odrašča. Pri otrocih in mladostnikih imajo najpomembnejšo vlogo vsekakor starši. Po mnenju Pišota in Završnika (2001) morajo starši otroku predvsem stati ob strani z lastnim zgledom, če želijo, da bo otrok zdrav in primeren življenjski slog tudi usvojil. Gibalna dejavnost je zato najpomembnejša pri oblikovanju zdravega življenjskega sloga otroka, mladostnika in pozneje odraslega.

Predšolsko obdobje je obdobje, ki ga morajo starši čim bolj izkoristiti. Otroku morajo nuditi čim več izkušenj, povezanih z gibanjem, nato pa otroka usmerjati v razne aktivnosti, ki temeljijo na gibanju in tako posredno vplivati na prave odločitve otroka (Videmšek, 2007).

6.0 LITERATURA

Bahovec, D. E. in Kodelja, Z. (1996). *Vrtci za današnji čas*. Ljubljana: Center za kulturološke raziskave pri Pedagoškem inštitutu: Društvo za kulturološke raziskave (1996).

Brazelton Berry, T. (1999). *Otrok: čustveni in vedenjski razvoj vašega otroka*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

Černigoj Sadar, N. (2000). *Spolne razlike v formalnem in neformalnem delu*. Družboslovne razprave 16 (34-35).

Pišot, R. in Jelovčan, G. (2006). *Vsebine gibalne/športne vzgoje v predšolskem obdobju*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Založba Annales: Pedagoška fakulteta.

Varjačič, B. (2007). *Prvič v vrtec*. Ljubljana: Otroci d. o. o.

Videmšek, M. in Pišot, R. (2007). *Šport za najmlajše*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

Videmšek, M. in Visinski, M. (2001). *Športne dejavnosti predšolskih otrok*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Inštitut za šport in Zavod za šport Republike Slovenije.

Videmšek, M., Šiler, B. in Fišer, P. (2002). *Slepa miš, ti loviš!*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

Videmšek, M., Drašler, A. in Pišot, R. (2003). *Gibalna igra kot sredstvo za seznanjanje s tujim jezikom v zgodnjem otroškem obdobju*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

Videmšek, M., Berdajs, P. in Karpljuk, D. (2003). *Mali športnik*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

Videmšek, M. in Stančevič, B. (2004). *Popestrimo športno vzgojo*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

Videmšek, M. in Stančevič, B. (2006). *En, dva, tri, igraj se tudi ti!*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

Završnik, J. in Pišot, R. (2005). *Gibalna/športna aktivnost za zdravje otrok in mladostnikov*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Založba Annales: Pedagoška fakulteta.

Pridobitev statusa varuha predšolskih otrok na domu. (2003). Državni portal Republike Slovenije. Pridobljeno 3. 3. 2010, iz <http://e-uprava.gov.si/e-uprava/dogodkiPrebivalci.euprava?zdid=1031&sid=1297>.

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja. (29. 2. 1996) Uradni list. Pridobljeno 10. 3. 2010, iz <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199612&stevilka=567>.

Predšolska vzgoja (2008). Ministrstvo za šolstvo in šport. Pridobljeno 10. 3. 2010, iz http://www.mss.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/veljavni_predpisi/neuradna_preciscena_b_esedila_predpisov_iz_pristojnosti_mss/predsolska_vzgoja/#c17050.

Pravilnik o normativih in minimalnih tehničnih pogojih za prostor in opremo vrtca (19. 8. 2000). Predpisi. Pridobljeno 12. 3. 2010, iz <http://predpisi.sviz.si/vzgoja%20in%20izobrazevanje/vrtci/3.html>.

Razvoj otroškega varstva in predšolske vzgoje v državah OECD in Sloveniji (2008). Unicef. Pridobljeno 7. 4. 2010, iz <http://www.unicef.si/main/novica.wlgt?Id=5579>.

7.0 PRILOGA

Diplomskemu delu prilagam anketni vprašalnik, ki so ga reševali anketiranci.

Anketni vprašalnik - Gibalne/športne dejavnosti otrok v okviru varstva na domu

Spoštovani,

sem Karmen Plevel, absolventka Fakultete za šport, smer elementarna športna vzgoja. V okviru diplomskega dela z naslovom Gibalne/športne dejavnosti otrok v okviru varstva na domu sem pripravila anketni vprašalnik, ki je pred vami. Vljudno vas prosim, da si vzamete nekaj minut časa in odgovorite na naslednja vprašanja.

Vaši odgovori bi mi bili v veliko pomoč, saj bi rezultate predstavila v svoji diplomski nalogi. Sodelovanje v anketi je anonimno (na vprašalnike se vam ni potrebno podpisovati).

Za reševanje ankete se vam zahvaljujem in vam želim lep dan.

1. Spol (obkrožite):   a) Ž   b) M

2. Starost (obkrožite):

- a) do 20 let
- b) od 21 do 30 let
- c) od 31 do 40 let
- d) nad 40 let

3. Najvišja dosežena stopnja izobrazbe (obkrožite):

- a) osnovna šola
- b) 2- ali 3-letna poklicna šola
- c) 4- ali 5-letna srednja šola
- d) višja strokovna šola
- e) visoka strokovna šola ali univerza
- f) magisterij ali doktorat

4. Status:

- a) redno zaposlen za nedoločen čas
- b) redno zaposlen – izredni študent
- c) študent
- d) zaposlen za določen čas

5. Koliko otrok imate?

6. Ali vaši otroci obiskujejo/so obiskovali katero koli drugo obliko varstva otrok (ne javni vrtec)? Obkrožite črko pred odgovorom.

- a) varstvo na domu (varuje varuška)
- b) otroka varujejo stari starši
- c) drugo

7. Ali poznate obliko varstva otrok na domu (varuje varuška)? Obkrožite.

da   ne

8. Se vam zdi varstvo otrok na domu ena izmed rešitev glede na to, da so vrtci dokaj zasedeni? Obkrožite črko, s katero se strinjate.

- a) zelo se ne strinjam
- b) ne strinjam se
- c) nisem odločen
- d) strinjam se
- e) zelo se strinjam

9. Podpirate delovanje ljudi, ki se ukvarjajo z varstvom otrok na domu? Obkrožite.

da   ne

10. Ali bi vpisali otroka v varstvo na domu s poudarkom na gibalnih/športnih dejavnostih? Obkrožite.

da   ne

11. Ali se ukvarjate s športom? Obkrožite črko pred odgovorom.

- a) vsak dan
- b) 3-krat na teden
- c) 2-krat na teden
- d) občasno
- e) ne ukvarjam se s športom

12. Menite, da je v Sloveniji dobro poskrbljeno za varstvo otrok? Obkrožite.

da   ne

13. Če ne bi dobili varstva za otroka v vrtcu, bi povprašali za varstvo otrok na domu? Obkrožite črko, s katero se strinjate.

- a. zelo se ne strinjam
- b. ne strinjam se
- c. nisem odločen
- d. strinjam se
- e. zelo se strinjam

14. Kaj bi bila po vašem mnenju prednost varstva otrok na domu?

- a) večja pozornost na posameznem otroku
- b) bolj kontrolirano delovanje (ker je manj otrok)
- c) drugo

15. Kaj bi bila po vašem mnenju slabost varstva otrok na domu?

- a) prostor (da je dovolj velik)
- b) število otrok (manjše število otrok, manj izkušensko bogato okolje)
- c) drugo